duci petit; exactè tamen huic argumento ſatisfaciemus, qu. ſeq. quia eſt una ex illis rationibus, quibus Doct. probavit in 3. d. 13. qu. 1. maximum in qualitatibus, ubi advertit dictum illud Philoſophi, & Comment. quantum contingit eſſe in potentia, &c. ex falſo fundamento procedere, qui putaverunt non eſſe dabilem majorem quantitatem Cœlo, & nullum quantum augmentari poſſe, niſi per additionem quanti præexiſtentis, quod ſecundum Theologos falſum eſt, quia Deus poteſt majorare quantum ſine additione quanti præexiſtentis per creationem; unde doct. ibidem non videtur tenere hoc dictum quantum ad quantitatem molis. Ad 2. verum eſt, quantitatem ſemper ſub tantitate exiſtere, ideſt ſub termino aliquo, nam quantitas à parte rei non exiſtit, niſi determinata, tamen ſecundum ſe non exigit eſſe ſub aliquo termino, niſi vagè, & ideò poteſt eſſe major, & minor. Ad 3. videt utique Deus omni quantitate facta poſſe majorem fieri, ſed non omni factibili, nam tunc foret implicantia in adjecto, at non videt aliquam majorem omni alia, quia nulla talis eſt dabilis. Ad 4. dicitur, ut ad primum, majorem valere de quacunque magnitudine ſignabili, vel determinata, ſed non quacunque abſolutè poſſibili; & confusè. Ad 5. Ariſt. ibi loquitur de corporibus animatis, ut notat Doct. 2. d. 2. q. 9. & loquitur in ordine ad potentiam naturalem, non verò ſupernaturalem.

QUÆSTIO V.

An dari poſſit Infinitum in intenſione categorematicum, vel ſaltem ſyncategorematicum.

70 TRia quoque ſunt in hac quæſt. auctorum placita, duo extrema, & tertium medium; quidam enim admiſerunt infinitum in qualitate eſſe utroque modo poſſibile, ita Nominales omnes loc. cit. & ſequitur Hurt. Alii ex oppoſito negant utrunque, ut Henr. quol. 5. q. 22. Aureol. 1. d. 17. p. 3. q. 1. art. 3. D. Bonau. 1. d. 17. art. 2. qu. 4. Scot. in 3. d. 13. qu. 1. loquens de gratia Chriſti, & ſequuntur Scotiſtæ ferè omnes eo loco, Rada tom. 1. Controv. 19. Smiſinch. tract. 3. diſp. 7. q. 5. num. 78. Fuent. & Vulpes loco cit. licèt inter iſtos auctores aliquod ſit diſcrimen, nam hunc terminum intenſionis aliqui auſpicantur ex parte formarum, quæ ſuaptè natura poſſunt determinatum gradum versùs maximum; aliqui verò ſumunt non ex parte formarum, ſed ex parte ſubjecti, quod eſt finitæ, & determinatæ capacitatis, unde forma extra ſubjectum poſſet in infinitum intendi, ita Baſſol. 1. diſt. 17. q. 3. Communis tandem ſententia eſt media, negans, etiam de potentia Dei abſoluta infinitum categor. in qualitate eſſe poſſibile, & affirmans eſſe poſſibile ſyncateg. ita D. Thom. 22. q. 24. art. 7. ubi omnes ejus diſcipuli, excepto Cajet. contendente 3. p. qu. 7. art. 9. 10. & 12. D. Thom. admittere ſummum in qualitatibus, & terminum intrinſecum etiam in ordine ad potentiam Dei abſolutam; ex Scotiſtis inclinat Canon. 3. Phyſ. q. 3. Tatar. 1. Phyſ. q. 4. not. 4. Sghemma 1. Phyſ. digreſſ. 3. q. 5. Cavel. cit. probabilem magis putat, & defendit Herrera 1. d. 15. q. 6.

ARTICULUS I.

Non poſſe dari in qualitate Infinitum categorematicum.

71 DIcendum eſt cum communi quo ad 1. quæſiti partem, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter poſſe dari qualitatem infinitam in intenſione, ſive ſit naturalis, ſive ſupernaturalis; ita communi, tenent Canon. & Sampſon. loc. cit. cum cæteris Scotiſtis, nec diſſentiunt Thomiſtæ, quorum plurimi, ut Complut. cit. qu. 4. probant hanc concluſ. ex finita capacitate ſubjecti, nam ſi daretur infinitum accidens, dari quoque deberet infinita ſubſtantia talis accidentis ſuſceptiva. Sed ſi hæc ratio valeret, probaret etiam, qualitatem non poſſe fieri in ſuo ſubjecto ſemper majorem, & majorem, quod tamen eſt contra eoſdem Thomiſtas, nam ad talem intenſionem ſyncathegorematicè infinitam proportionata capacitas requiritur ex parte ſubjecti.

In qualitatibus igitur naturalibus ſolet probari Concl. quia ſi daretur lapis concavo Orbis lunæ cum infinita gravitate, deberet in iſtanti deſcendere, ut docuit Ariſt. 1. Cœli text. 51. & 52. quo enim gravitas eſt intenſior, eo motus celerior, ſed motus localis in inſtanti repugnat, ut diſp. 15. dicemus, ergo, &c. Ex quo infertur, nullam aliam qualitatem infinitam eſſe poſſibilem, cùm enim quælibet ferè ſit activa, poſſet quæcunque ſuum effectum in inſtanti ponere, ut calor infinitus poſſet transferre corpus frigidum à frigiditate in calorem ſummum in inſtanti, ut arguit Canon. cit. & ſic de aliis. Greg. 1. d. 43. q. 4. ad 2. totum gratis concedit etiam motum inſtantaneum localem; quæ reſponſio nulli eſt accepta; & ideò ait Hurtad. lapidem illum nunquam deſcenſurum cum tota, atque infinita velocitate, ſed poſſe cum majori ſemper, & majori, atque in breviori, & breviori tempore, ſicut omnes, qui negant poſſibilitatem infiniti in rebus creatis, fatentur adhuc, Dei potentiam eſſe infinitam, ideoque dicunt, Deum poſſe majorem ſemper, ac majorem effectum producere, nunquam tamen actu infinitum, ob quam ſolut. Averſa, etſi nobiſcum in concluſ. conveniat, renuit tamen hanc communem antiquorum rationem veluti inutilem.

72 At ſine cauſa antiquos ſpernit Averſa, non enim ſolutio data rationem enervat, quia lapis infinitè gravis eſſet cauſa naturalis, quæ neceſſariò operari deberet juxta totam virtutem ſuam, nec haberet, unde determinaretur ad tantam, & non meiorem velocitatem, ut deſcenderet in tanto, & non minori tempore, non ergo eſt eadem ratio de divina potentia, & virtute motiva illius lapidis, Deus enim poteſt pro libito ſuum determinare effectum, ſed lapis ille movebitur juxta impetum ſuæ virtuti poſſibilem, & in iſtanti, vel certè prorſus non moveretur. Hoc prævidentes auctores cit. dixerunt, lapidem illum debere determinari à Deo ad certam velocitatis menſuram; quod ſi ponantur caſus, ut Deus nolit determinare, addit Averſa, quod lapis non deſcenderet, nec mirum eſſe debere, quia idem eſt, ut Deus nolit concurrere ad nullum motum lapidis illius, ſine autem concurſu divino nulla operatio ab ulla cauſa creata perfici poteſt. Sed contra, quia in propoſito quærimus, quid fieret de illo lapide ſuppoſito concurſu generali Dei, qui ſinit cauſas ſecundas motus ſuos agere, & quid fieret ex natura rei nullo adhibito miraculo? non poſſet autem determinare Deus velocitatem gravitatis illius abſque miraculo, & concurſu ſpeciali, & ita non ſumus in caſu; tum quia falſum eſt, hoc, quod eſt Deum nolle determinare gravitatis illius velocitatem eſſe idem, ac illi denegare concurſum generalem; immò tunc verè non denegat, cùm illam non determinat, ſed ſinit lapidem moveri ſecundùm totum impetum innatum; & è contra tunc verè concurſum generalem denegaret, & miraculum adhiberet, quando illam determinare vellet. Tum denique dicere, quod in caſu, quo Deus nolit velocitatem lapidis illius determinare, lapis non deſcenderet, eſt idem, ac dicere, quod lapis tanta præditus gravitate moveri non poſſet ſine miraculo, unde ſicut ipſi derident, (& meritò) qui præced. quæſt. ponentes terminem intrinſecum in quantitate dicebant, ignem maximum non poſſe ſtuppam in eo conjectam comburere, quia maximus eſt, ita & ipſi nunc deridendi ſunt, dum ajunt, lapidem infinitæ gravitatis, ſi Deus non determinate ejus velocitatem, non deſcenſurum, quia nimia præditus eſt gravitate, ratio igitur allata concludit, & neganda eſt potiùs infinita gravitas, ne præfata ſequantur abſurda.

73 In qualitatibus verò ſupernaturalibus ſolet probari Conclu. quia alioquin dari poſſet lumen gloriæ infinitum, & viſio beata infinita, qua data utique comprehenderetur Deus ab intellectu creato, quod eſt impoſſibile. Reſp. Hurt. cum Greg. citat. illam infinitam viſionem non proinde fore Dei comprehenſionem, quia licet in genere viſionis, & cognitionis infinita foret, adhuc tamen divinam perfectionem non adæquaret in eſſendo, quod exigitur comprehenſio dici debeat, vel ſaltem quod ita adæquet divinam cognoſcibilitatem, ut illam penitus exhauriat, quod non faceret viſio creata, & ſi intenſivè infinita quia Deus eſt infinities infinitus, & non ſemel tantùm, ut foret illa viſio.

Sed non ſatisfacit, tum quia apud omnes inconfeſſo eſt inter cognoſcens, & cognoſcibile non requiri adæquationem, ſeu proportionem naturæ, & in eſſendo, alioquin Deus nullo modo poſſet cognoſci ab intellectu creato, etiam elevato per habitum ſupernaturalem, ſed ſufficit adæquatio potentiæ, & objecti, ut ſicuti objectum eſt infinitum in ratione cognoſcibilis, ita potentia ſit infinita in ratione cognoſcentis, & cognitio in ratione cognitionis, his enim habitis per talem cognitionem optimè exhauritur tota objecti cognoſcibilitas, & totaliter, atque ita comprehenditur, ut docet Scot. in 3. d. 14. qu. 2. F. Tum quia non dicitur Deus infinities infinitus, quia à parte rei ſint in eo infinitis infiniti gradus perfectionis diſtincti, cùm ſit ſimpliciſſimum, ſed hoc intelligitur æquivalenter tantùm, ergo viſio ſemel infinita ſufficeret ad comprehenſionem Dei. Tum quia ex dictis non poteſt dari infinitum ſemel infinitum, quando infinitum conſiſtit in latitudine graduum, ergo viſio infinita eſſet infinities infinita. Tum quia ex Aug. ep. 112. tunc res comprehenditur, cum nihil ejus videntem latet, & ipſum penetrat ſecundùm omnes gradus cognoſcibilitatis ejus, ſed ita attingeretur Deus per talem viſionem, videret enim omnia, quæ ſunt in eo tam formaliter quam virtualiter, quia videret Deum infinita claritate, & diſtinctione, undè ſi aliquid Dei lateret, eſſet aliquo modo obſcura, & confuſa, atque adeò non infinita.

Iſtæ igitur rationes optimè concludunt, & in eo ſolùm deficientes notari poſſunt, quod univerſaliter non probant, & ideò ratio generalis ad oſtendendam repugnantiam intenſionis infinitę ex eo petenda eſt, ut benè notat Averſa, quòd infinita multitudo in actu repugnat, ut patet ex dictis, intenſione autem infinita, infiniti neceſſariò gradus forent aſſignandi, ſupponimus enim intenſionem fieri non poſſe, niſi per additionem gradus ad gradum, & conſiſtere in latitudine entitativa qualitatis per multiplicationem, & conjunctionem plurium graduum, ut docet Scot. 1. d. 17. q. 3. & nos demonſtramus in lib. de Gen. qua facta ſuppoſitione, contra intenſionem infinitam adduci poſſunt rationes omnes contra infinitum in multitudine, & extenſione militantes; nam ſicut in extenſione infinita eſſe deberent tot palmi, quot ſemipalmi, tot cubiti, quot palmi, &c. Sic in intenſione infinita tot eſſent gradus, quot ſemigradus, & ſic de aliis portionibus qualitatis majoribus, & minoribus, & ſicut in extenſione infinita dari deberet una magnitudo major altera, ſi ab una aliquid deſumatur, ſic ex duabus qualitatibus dari deberet una magis intenſa alia, &c.

74 In oppoſitum obiicitur 1. ex Greg. quia ſi per horam Deus continuè augeret charitatem, ſic tamen, quòd in prima medietate totius horę crearet charitatem tanti gradus, & in prima medietate ſequentis medietatis crearet æqualem charitatem, & iterùm in prima medietate reſidui crearet equalem, & ſic ſemper velocitaret ſuā actionem ſecundùm quamlibet talium partium, in fine horæ haberetur

infinita charitas, quia haberet infinitas partes ęquales correſpondentes infinitis proportionalibus horæ; idem conficit argumentum de inſtantibus initiativis cujuslibet partis proportionalis horæ, ſi enim in quolibet crearet tantam charitatem, idem ſequitur. Immò totum id naturaliter etiam videtur contingere poſſe, nam ut arguit Tatar. 3. Phyſ. q. 2. dub. 2. ſi calefaciens ponatur in medietate horæ corrumpere medietatem frigoris in aqua, & generare duos v. g. gradus caloris, tunc ſequitur, in alia medietate ſemihoræ motum eſſe duplò velociorem, quia ablata eſt medietas reſiſtentiæ, atque adeò producentur duo alii gradus, & rurſus in medietate illius partis erit motus duplo velocior ob ablatam reſiſtentiam, & ſic procedendo tandem in fine horæ erunt producti infiniti gradus, quia in qualibet medietate proportionali tantùm caloris erit productum, quantum in prima medietate. Et conſtat de corpore luminoſo, quòd ſi alicui medio approximetur, in quolibet inſtanti illius temporis producit in medio determinatam luminis partem, ſicut produxit in primo inſtanti, non enim apparet major ratio, cur potuerit in primo inſtanti producere determinatam luminis partem, & non in quolibet inſtanti approximationis.

75 Reſp. ſatis patere ex dictis qu. præced. quomodo, & qua ratione impoſſibilis ſit diſtributio, & partitio illa, quam Nominales ſępe facere ſolent, ut infinitum aſtruant: & ſi Deus augeret charitatem cum partitione horæ à Greg. conficta per partes proportionales ſucceſſivè acceptas, vel augmentum illud nunquam inciperet, vel nunquam finiret, ut probari poteſt argumento Zenonis, & eadem ratione tanto magis negandum eſt, id poſſe naturaliter contingere, quia actiones agentium naturalium non fiunt cum ea determinatione partium proportionalium, ſed æqualium, & dato eo caſu, & ea partitione, adhuc negat Tatar. in qualibet medietate produci æquales gradus, quia calefaciens non calefacit niſi ratione contrarietatis; unde dum agit in aquam totaliter calore privatam, agit ſecundùm totam activitatem, & quando eſt privata ſolùm ſecundùm medietatem, agit ſecundùm medietatem virtutis, & ſic deinceps, quare ſemper erit æqualis velocitas, & ideò in minori tempore non producet æquale, ſed minus, & minus in infinitum, ſicut tempus minoratur in infinitum; quæ reſponſio quantum valeat, patet, ex dicendis de Reactione in lib. de Gener. quando enim calor agit in frigidum ut octo, non quælibet pars frigoris reſiſtit, ſed tantùm illa pars, cui immediatè applicatur calor, licèt quando agit, agat ſecundùm omnes partes, & ratio diſcriminis eſt; quia reſiſtere actu eſt impedire, ne agens introducat formam in paſſum, ergo tantùm ſecundùm illam partem, & ſecundùm illum gradum reſiſtit paſſum, circa quam agens applicatur, & in quam intendit producere formam; qua ſtante doctrina falſum eſſet, initio calefactionis magis aquā reſiſtere, quam poſteà, quia prius per plures deinde per pauciores, ſemper enim reſiſtit ſecundùm illum gradum, qui proximè expellendus eſt, nam talis reſiſtentia ſit in genere cauſæ formalis. Ad illud autem de corpore luminoſo negandum eſt aſſumptum, licèt enim in primo inſtanti acquiſita ſit pars luminis determinata, tamen in inſtantibus poſteà approximationis, & intenſionis luminis in illa parte medii, cui ſucceſſivè approximatur, non acquiritur pars luminis, ſed indiviſibile continuativum, & ratio diſcriminis eſt, quia in primo inſtanti poteſt corpus luminoſum producere determinatum lumen in medio, at non poteſt ipſum intendere, niſi approximetur, cùm ergo approximatio ſit conditio neceſſaria ſimpliciter ad intenſionem luminis, ſequitur, quod tunc ſolùm intenſio fiet, cùm fit approximatio, agens autem non dicitur in inſtanti magis approximari, ſed in tempore; ſicut etiam motus localis non fit in inſtanti, ſed in tempore, & hinc ſequitur, in quolibet inſtanti approximationis non fieri partem aliquam luminis ſed ſolùm indiviſibile continuativum corriſpondens indiviſibili approximationi.

76 Secundò ad idem moveri ſolet ſatis moleſta difficultas à Theologis, dum loquuntur de circumſtantia durationis in actibus humanis, poteſt enim homo in primo inſtanti unius horæ mereri, & determinatum gradum meriti acquirere, quia meritum in primo inſtanti perfici poteſt, & poteſt actum ſuum per totam illam horam continuare; quo facto meritum erit infinitum in fine horæ, cum ibi ſint infinita inſtantia. Ad hanc difficultatem variæ ſunt reſponſiones, ſed quantum ſufficit ad præſens, neganda eſt ſequela, actui enim in primo inſtanti reſpondet certum meritum, non ratione ipſius inſtantis, ſed quia in eo ponitur primum ſubſtantia ipſius actus, qui tunc efficitur bonus ex objecto, & aliis, unde bonitatem, & meritum referre in illud inſtans eſt committere fallaciam non cauſæ ut cauſæ, continuatio autem incipit tempore ſequenti, quia eſt actio continuata ſupponens ſeipſam in priori, & ratione hujus moræ augetur bonitas in actu, hoc autem augmentum non fit in inſtanti, ſed ſucceſſivè, & per partes illius temporis creſcit cum proportione ad illas, ideòque per inſtantia non adduntur illi partes meriti, ſed in eis continuatur meritum cum eadem proportione, quaſi permutata eſſe indiviſibilia, & ideò etiam ex inſtantibus non conſurgit infinitas, quia ex vi eorum non augetur meritum perſeverantiæ actus, ſed terminatur, vel copulatur, prout ex partibus ſucceſſivis conſtat. Dices, eadem ſubſtantia producta in primo inſtanti conſervatur in reliquis, ergo ſicut illi productæ in primo inſtanti reſpondet certum meritum, cur non etiam ut conſervatæ in reliquis? Reſpond. quia conſervatio indiviſibilis neque affert ipſam ſubſtantiam actus, neque aliquam moram. Dices ergo plus merebitur homo interrumpendo actum, & poſteà producendo alium ſimilem, quam continuando priorem per totam horam. Reſp. ex hoc capite plus utique mereretur, ſed ex alio tempus medians inter unum, & alium actum tranſire abſque merito, & ideò quaſi compenſatio. Inſtabis adhuc, inter inſtans, & tempus non eſt proportio, ergo nec inter meritum primi inſtantis, & meritum continuationis, ideòque hoc excedet illud in infinitum. Reſpond. quod poteſt eſſe proportio in genere moris, quia primo inſtanti ponitur certa pars meriti correſpondere, vel negatur conſequentia, & ratio eſt, quia illud meritum, quod correſpondet inſtanti, & temporis ſequenti, non correſpondet ipſis ex propriis rationibus, ſed ratione elicitionis, & conſervationis actus, & hac de cauſa poteſt eſſe proportio inter meritum primi inſtantis, & meritum ſequentis.

77 Tertiò obiicitur. Tum quia Chriſtus de facto habuit gratiam infinitam, juxta illud Joan. 3. *Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum Filio*, & ratio eſt, quia ſe extendit ad juſtificandos infinitos homines, qua ratione Chriſti meritum ponitur infinitum; quod ſi finita eſſet, poſſet tantùm creſcere gratia alicujus creaturę, ut pertingeret ad intenſionem gratiæ Chriſti Domini. Tum 2. quia gravitas peccati eſt infinita, creſcit enim ex infinita improportione inter creaturam offendentem, & Deum offenſum, & ſi aliquis occidere vellet omnes homines, non ſolùm exiſtentes, ſed etiam poſſibiles, haberet tale peccatum infinitam malitiam, nam velle occidere unum, eſt alicujus malitiæ, velle occidere duos, eſt majoris, & ſic deinceps, ergo &c. Tum 3. quia tota graduum latitudo in qualitatibus procedit in infinitum, ergo tota latitudo, quam Deus cognoſcit ut poſſibilem, eſt infinita, quia infinitos complectitur gradus. Tum demum, ſit ſubjectum palmare uniformiter calidum, ut unum, ſi Deus auferat calorem ab uno ſemipalmo, & ponat in alio, erit ibi calor ut duo, & ſi Deus totum calorem reducat ad milleſimam partem, fiet calor ut mille, & tandem cùm poſſit Deus totum calorem reducere ad ſolum punctum, tunc fiet caloris infinita intenſio.

Reſp. ad 1. fatentur omnes, gratiam etiam Chriſti Domini in genere Phyſico eſſe finitam, dici tamen ſolet infinita, quatenus eſt gratia capitis, & dicitur fuiſſe illi collata ſine menſura, quatenus tantam habuit gratiam, quantam omnes creaturæ præteritæ, præſentes, & futuræ nunquam habere poterunt ex lege ordinaria, & in hoc ſenſu gratia habitualis dicitur fuiſſe proportionata gratiæ unionis; & nunc præſcindendo à quæſtione quomodo meritum Chriſti fuerit infinitum, quia merè Theologica eſt, pro nunc ſatis eſt, quòd neque apud illos, qui meritum Chriſti ponunt intrinſecè, & formaliter infinitum, ideò tale dicitur, quia procedat à gratia ſecundum intenſionem infinitam, nam operationes Chriſti etiam apud eos fuerunt finitæ ſecundùm intenſionem, & ſolùm infinitæ ſecundùm meriti dignitatem, ad quam neceſſaria non erat infinita intenſio. Et verum eſt de potentia abſoluta poſſe puram creaturam habere majorem gratiam habitualem, quam Chriſtus habuerit, attamen quoad modum gratia Chriſti ſemper excedet quamcunque gratiam poſſibilem haberi in pura creatura, tum quia hæc eſt gratia capitis, tum quia eam habet inamiſſibiliter, ſaltem proximè, quia non eſt purus viator, ſed etiam comprehenſor; tum quia Chriſtus eam habet ut filius naturalis, & pura creatura haberet, ut adoptivus, ut dicitur in materia de Incarnatione. Ad 2. jam dictum eſt ſupra qu. 2. art. 1. infinitatem peccati non eſſe in genere Phyſico, ſed morali, & non eſſe poſitivam, ſed negativam, quatenus in genere mali obtinet ſupremum gradum, & ſuperioris rationis, intra quam infinitatem adhuc admitti debet latitudo, ut unum eſſe poſſit gravius alio, & non omnia æqualia, ſicut dixit Hæreticus Novatianus, & dictum eſt creſcere ex dignitate perſonæ infinitæ offenſæ ſecundum proportionem, non verò ad æqualitatem. Sic etiam ex illa ſupputatione non infertur in actu volendi occidere infinitos homines, ſi eſſent, infinita malitia, niſi ſecundum quid ideſt ſumma, quanta haberi poteſt ex circumſtantia quantitatis objecti malitiam aggravantis intra eandem ſpeciem, nam ex tali circumſtantia non poteſt dari actus pejor, ſi cœtera ſunt paria; ſimpliter tamen, & abſolutè eſt finita malitia, quia adhuc augeri poteſt ex cœteris circumſtantiis, infinito autem ſimpliciter repugnat addito in eo genere, in quo eſt infinitum.

78 Ad 3. valet conſequentia de infinito ſyncat. non autem categ. tota enim gratia poſſibilis non eſt una determinata qualitas factibilis unica factione, ſed ſunt plures, & plures in infinitum, quarum una eſt intenſior alia, & inter eas non videt ultimam poſſibilem, quia talis non datur, nec aliquam, quæ ſit actu infinita, ſed tota latitudo gratiæ cognoſcitur a Deo, ut finita in infinitum. Ad 4. quod cenſetur argumentum difficillimum, cujus pondere preſſit multi diverterunt ad ęterogeneitatem graduum, negandus eſt caſus, quia tunc auferri deberet a partibus qualitatis tota unio extenſiva, & converti in intenſivam; id autem aliud non eſt, ut benè notavit Averſa qu. 23. ſect. 7. in fine, niſi dividere rem quantam in omnes ſui partes, quod eſt impoſſibile, & ideò utique poſſet Deus auferre unionem extenſivam à pluribus, & pluribus partibus extenſis qualitatis, eas in eadem parte ſubjecti collocando, & unionem intenſivam tribuendo, non tamen ab omnibus partibus extenſivis auferre poteſt unionem extenſivam, & ſimul tribuere intenſivam eas in puncto collocando, quia nequit dividere continuum ſimul in omnes ſuas partes.

ARTICULUS II.

Poſſe dari in qualitatibus Infinitum ſyncathegorematicum.

79 Dicendum eſt, quod licèt qualitas reſpectu cauſarum naturalium habeat ſummum gradum, & terminum intrinſecum ſuæ intenſionis, tamen in ordine ad potentiam ſupernaturalem non habet certum terminum, ſed poteſt intendi in infinitum; Concluſ. eſt communis, & quamvis Doctor. 3. diſtinct. 13. quæſt. 1. videatur de gratia Chriſti oppoſitum tenuiſſe, id nos terrere non debet, hoc enim ibi non docuit, ut omninò certum, ut adnotavit P. Cavellus 2. Metaphyſ. queſt. 6. Scol 1. quod colligit ex illis verbis Doct. *in commendando Chriſtum, malo excedere, quàm deficere*, & ex quo motivo Scot. id aſſeruerit, dicemus infra; ſolet autem probari Concl. ex proportione extenſionis in quantitate, & intenſionis in qualitate, ſicut enim quantitas reſpectu abſolutæ potentiæ Dei nullum habet terminum intrinſecum, ſed poteſt in infinitum augeri, ita pariter de qualitate dicendum in ordine ad intenſionem, nulla enim ratio afferri poteſt de qualitate, quæ non etiam de quantitate convincat, ut Tatar. ingenuè fatetur 1. Phyſicor. quæſt. 4. not. 4. ubi proinde in noſtram inclinat ſententiam, & quidem hæc ſola paritas aut omninò convincere debet Auctores 2. ſententiæ, aut ſi hoc de qualitate defendunt, idipſum de quantitate tueri debebunt etiam diſcreta, qua de cauſa Lychet. 3. diſtinction. 13. quæſt. 1. eodem modo loquitur de quantitate, & qualitate; ſed quia de quantitate hoc defendi nequit ſine magno labore; ideò Scotiſtæ communiter, & alii 3. ſententię Auctores hunc terminum præfigunt qualitatibus tantùm; & varias diſparitatis rationes conantur aſſerre de quantitate, & qualitate.

80 Reſpondet igitur communiter, diverſam eſſe rationem intenſionis, & extenſionis, quia intenſio eſt perfectio magis intrinſeca qualitati, quam extenſio quantitati, & ideò in quantitate poteſt dari proceſſus in infinitum, quia additio in quantitate eſt materialis, ſeu per multiplicationem plurium entitatum ęqualis perfectionis, ſed in qualitatibus additio graduum eſt formalis, quia fit per acceſſum majoris perfectionis, juxta Ariſtot. documentum 3. Phyſicor. 68. & 69. augmentum ſecundùm materiam poſſe in infinitum procedere, non tamen ſecundum formam. Sed contra. Tum quia utrobique augmentum fit per partes homogeneas, & quarum una non eſt alia perfectior, nec aliam ſupponit ex natura rei, ſed ſolùm per accidens, & abſolute loquendo quælibet poteſt uniri cuilibet ſine neceſſariò ordine inter illas; tum quia Ariſt: loc. citat. ut notat Doct. etiam augmentum ſecundùm magnitudinem vocat additionem ſecundùm formam, unde inquit Lichet. quod ire ad formam, eſt ire ad perfectionem, quod contingit in augmento, vel ſecundùm intenſionem, vel ſecundùm extenſionem. Tum quia cùm ait Philoſ. augmentum ſecundùm formam non procedere in infinitum, loquitur in ordine ad potentiam naturalem, non ſupernaturalem. Tum tandem quia quando etiam proceſſus in qualitate eſſet ſecundùm formam, & in quantitate ſecundùm materiam, non proinde proceſſus ſyncatheg. in qualitate negari debebit, quia ſicut in quantitate ex tali proceſſu admiſſo ſecundùm materiam, non propterea devenitur ad quantitatem infinitam in magnitudine, ita etiam admiſſo proceſsu in qualitate, non proterea deveniemus ad qualitatem aliquam infinitè intenſam.

81 Reſpondet Fuent. num. 17. gradus qualitatis eſſe ætherogeneos & inæqualis perfectionis, unde ſi daretur proceſſus in infinitum, deveniretur ad gradum infinitè perfectum ſecundùm entitatem, quia gradus ſuperior ſemper continet perfectionem inferioris; partes autem quantitatis, cùm non ſint inæqualis perfectionis, facta quacunque additione, non augetur ejus perfectio, nec pars de novo adveniens continet perfectiones aliarum partium, & inquit, hoc eſſe fundamentum Doct. cum neget proceſſum ſyncatheg. in qualitate, non in quantitate. Sed contra, tum quia falſum eſt, hoc eſſe Doct. fundamentum, nam ubique agnoſcit gradus in qualitate homogeneos, non autem ætherogenes, ut præſertim videre eſt. 4. d. 13. qu. 3. & nos ex profeſſo dicimus in lib. de Gen. diſp. de Alterat. unde doctrinam allatam non accepit Fuent. a Scoto, ſed a Lorca in 3. part. diſp. 43. & 2. 2. diſpu. 19. tum quia etiam differentiæ individuales ſecundum communem Scotiſtarum, ſunt inæqualis perfectionis numericæ, & tamen multiplicari poſſunt in infinitum; tum quia etiam quando gradus eſſent ætherogenei non propterea ſuperior contineret perfectionem inferioris formaliter, vel virtualiter, alioquin in adventu illius recederet iſte, ſed tantùm diceretur illum continere per exceſſum majoris perfectionis, & ſuperioris ordinis, ut ſpecies ſuperior continet inferiorem; tum denique, quia quando etiam ſuperior contineret perfectionem inferioris formaliter, vel virtualiter, adhuc nunquã haberetur qualitas infinitæ perfectionis, quia nũquam aliqua contineret perfectiones infinitas, ſed tantùm finitas ei ſubordinatas, & de facto quantitas major continet minorem, illamque neceſſario ſupponit, ſive diſcreta ſit, ſive continua, & tamen in utraque proceſsus in infinitum non negatur.

Reſp. alii, præſertim in augmento charitatis non poſſe dari proceſſum in infinitum, quia cum charitas dicat perfectionem ſimpliciter, ac propterea ſibi non repugnet infinitas, deveniretur tandem ad charitatem ſimpliciter infinitam, atque ita extra Deum eſſet aliqua perfectio ſimpliciter creata infinita. Sed ut bene notavit Baſsol. cit. ſolvendo rationes, 2. op. falſum eſt, charitatem creatam dicere perfectionem ſimpliciter, ſed ſi charitas talem dicit perfectionem, hoc non habet, niſi ſecundùm rationem tranſcendentalem, qua convenit cum charitate divina, ſecundum quam non intenditur, vel remittitur, cùm conſiſtat in indiviſibili; & quando etiam charitas creata diceret perfectionem ſimpliciter, adhuc negandum eſſet, quod in tali proceſſu deveniretur unquam ad charitatem infinitam in intenſione, hoc enim directè repugnat proceſſui ſyncathegorematico.

82 Secundo prob. quia ex triplici tantùm capite poteſt poni hæc determinatio intenſionis provenire, vel ex parte formæ determinantis ſibi certum limitem, quem tranſgredi nequit, vel ex parte agentis, cujus virtus limitata eſt ad introducendam formam in ſubjecto, vel tandem ex parte ſubjecti, quod majoris intenſionis non eſt capax; ſed non poteſt provenire ex parte formæ, quamvis enim qualitates medię naturales videantur in intenſione certum habere terminum, quia cum contineantur inter duo extrema per progreſſum in infinitum, facilè in alterum extremorum tranſirent, ut viriditas in nigredinem, pallor in albedinem, cæterę tamen qualitates nullum habent terminum ex natura ſua, præſertim in ordine ad potentiam Dei abſolutam, ut benè probat Baſſol. cit. §. *His præmiſſis, &c.* tum quia nulla forma ſecundùm ſuam ſpeciem, quantum eſt ex natura ſua, ſibi potius determinat ultimum gradum poſſibilem in ſummo, quam in infimo, qua ratione Doct. 2. diſt. 2. qu. 9. quibus formis negat terminum intrinſecum versùs minimum, eiſdem negat etiam verſus maximum; tum quia tale augmentum non ponit qualitatem extra limites creaturæ, tum quia non habet terminum quoad extenſionem, poſſunt enim plures & plures produci partes qualitatis extenſivæ, ergo neque terminum habebit quoad intenſionem, nam partes extenſivæ evadunt intenſivæ, cum ponuntur in eadem parte ſubjecti. Nec reſpondere valet, poſſe in eadem parte ſubjecti augeri in gradu ſupremo, ita quod unibilis non ſit alteri. Tum quia partes homogeneæ ſemper ſunt unibiles ad aliquod totum integrale conſtituendum. Tum quia unibilitas eſt paſſio conveniens individuis homogeneis, & ejuſdem rationis, unde ſi qualitas poſset unquam pervenire ad talem conditionem, ut amitteret unibilitatem cum ceteris individuis ejuſdem rationis a poſteriori poſset argui, quod tale individuum mutatum fuiſset in natura. Tũ tandem, quia hęc eſt mera petitio principii, ratio enim cur non poſſit augeri, ponitur eſse, quia eſt in termino, ſed hoc eſt, quod impugnamus, non poſse qualitatem ſic terminari, quia cum alia qualitas ejuſdem rationis ſit creabilis, & hæc proinde illi unibilis, ſignum eſt, illam nunquam eſse in termino.

83 Sed neque hęc determinatio formę deſumi poteſt ex parte agentis, quia cum hoc ſit ſupernaturale, & infinitę virtutis, poterit qualitatem ſemper augere. Nec demum ſumi poteſt ex parte ſubjecti; tum quia cum ſubjectum talem intenſionem recipiat per potentiam paſſivam obedientialẽ, ut Scot. docet in 3. d. 13. q. 1. I. ſicut hęc nullum intrieſecum terminum magnitudinis habet, ita per ipſam non determinatur ſubjectum ad tot gradus recipiendos, & non plures, ſed determinatur tantùm per terminum extrinſecum, quatenus per potentiam obedientialem finitum non habet capacitatem ad formam infinitam, quę ſolùm terminus extrinſecùs ponitur in intenſione formæ; ut ait Scot. ſub L. Tum quia ut ait ſub F. quando accidens eſt habens gradus, & conveniens ſubjecto, & non determinatur ſubjectum ad aliquem gradum certum habendum (quod potiſſimum ei convenit in ordine ad potentiam ſupernaturalem) non videtur quare non poſſit ſibi quicunque gradus ineſſe; quia non invenitur contrdictio, & ubicunque non invenitur contradictio, illud ponitur abſolutè poſſibile. Nec ſatisfacit Smiſinch. num. 80. dum ait, non per hoc velle Scot. quod ſubjectum ſit ex ſe proportionatum ad quemcunque gradum formæ in infinitum, quia hoc negat in ſolut ad 3. ſed tantùm, quod capere poteſt quemcunque gradum intra latitudinem formæ finitæ poſſibilis. Non ſatisfacit, quia Doctor in ſolut. ad 3. limitat capacitatem ſubjecti ſolùm per terminũ extrinſecum, ait enim, *quia, & ſi capacitas ſit reſpectu cujuſcunque gradus in forma, non tamen capacitas alicujus finiti eſt ad formam infinitam*, ergo vult, ſubjectum, quantum eſt de ſe, eſſe capax cujuſcunque gradus formæ ſimpliciter, & abſolutè, & non tantùm intra certam latitudinem; tum tandem quia potentia paſſiva, ut ſępè dictum eſt ex Scot. 3. diſtinct. 14. quæſt. 2. in fine, nullam à toto genere dicit perfectionem, quod ibi declarat exemplo materię primæ, quæ receptiva eſt infinitarum formarum, & tamen hæc tam ampla potentialitas in ea nullam ponit perfectionem, immò potius imperfectionem.

84 In oppoſitum occurrunt 1. tres rationes, quibus Doctor. loc. citat. probabiliter oppoſitum tenuit de gratia Chriſti. Prima eſt, quia ſi quacunque charitate finita poteſt perfectior fieri, ſequitur tandem dari poſſe gratiam infinitam, quæ in aſcendendo infinitè diſtabit a gratia determinata infima, & cum ipſa videatur ab intellectu divino ſicut unum creabile, poterit una creatione creari. Secunda ratio, quam fusè proſequitur Aureol. 1. d. 44. qu. un. fundatur in dicto Ariſt. 3. Phyſ. text. 60. quantum contingit eſſe in potentia tantùm contingit eſſe in actu, ex quo ſic arguit Doct. omnis una potentia unica factione poteſt reduci ad actum, quia una potentia poteſt habere totum, quod adæquatè reſpicit, ſed potentia ad augmentum in quibuſcunque permanentibus eſt una, ergo, &c. Prob. minor, quia quæcunque potentiæ ejuſdem rei ſunt ad actus partiales unum actum totalem conſtituentes ſunt partes unius potentiæ demonſtratæ, ſeu determinatæ, ſed potentiæ ad augmentum in permanentibus ſunt hujuſmodi, nam omnes actus partiales conſtituunt unum totalem, gradus enim decimus cum præcedentibus unam magnitudinem conſtituit, & ſic centeſimus, & milleſimus, ergo unus actus tantùm totalis eſt, ad quem res augmentabilis eſt in potentia, atque ita unica actione haberi poterit, & ideò ſi in infinitum procedere poteſt tale augmentum per additiones partiales, poterit etiam totum illud in eſſe poni unica factione totali. Et quia in continuo non eſt dabilis una ſuprema diviſio omnes alias includens, hinc ſingulæ potentiæ partiales ad ſingulas diviſiones non ſunt partes unius potentiæ totalis ad unicum actum totalem, nec ideò unica factione ſunt reducibiles ad actum, ſed in infinitum diviſio procedit. Tertia ratio quantamcumque charitatem Deus poteſt facere, tantam poteſt facere, ſubjectum includit prędicatum, ponatur ergo in eſſe, quod quantamcumque poteſt creare, tantam creet, ergo non poterit ulterius majorem creare, & per conſequens non poterit facere majorem in infinitum, aut illa creata erit infinita.

85 Reſp. primam rationem non concludere, ut patet ex dictis q. 2. a. 2. quia ut ait Baſſ. 1. d. 36. q. 3. ar. 3. hoc eſt de ratione proceſſus in infinitum, quod nunquam attingatur infinitum in actu, nec eſt neceſſe, quamcumque aſſignabilem qualitatem verſus maximum diſtare ab infima infinitè, ut de ſpeciebus numerorum notavit Tromb. q. de Pręſc. Dei ar. 4. quia inter hanc, & illam ſemper erit diſtantia finita, ut poteſt declarari in numeris, & diviſione continui, ubi inter primam partem proportionalem aſſignatam, ut palmarem, & quamcumque aliam inde aſſignabilem minorem, & minorem ſemper eſt diſtantia finita, & ſemper ulterior progreſſus. Et ſi ratio concluderet, non ſolùm in diviſione continui vim haberet demonſtrandi, quod deveniri debeat ad partem minimam à prima proportionali infinitè diſtantem, ſed etiam in omni quantitate tam diſcreta, quàm continua idem demonſtrabit; nam ſuppoſita aliqua magnitudine, vel multitudine, quæri poteſt, an in aſcendendo ſit ſtatus ad ſupremam, & habetur propoſitum, & ſi non eſt ſtatus, tunc deveniendum erit ad multitudinem, vel magnitudinem infinitam: & quidem de quantitate continua permanenti concludit, quia hæc quantacunque ſit, eſt unica factione factibilis, concludit etiam de diſcreta, quia non poteſt cogitari certus individuorum numerus, qui veluti unum factibile, ſimul, & ſemel à Deo produci non poſſit, ſicut enim unica creatione poteſt creare qualitatem, ut decem, ut centum, &c. ita unica quaſi creatione totali creare poteſt ſimul decem homines 100. &c. & ſi unica creatione facere poteſt omnem aquam poſſibilem, poterit conſequenter unica creatione creare totam illam multitudinem ſingularium aquarum, quæ ad conſtituendam illam magnitudinem concurrunt. Ex quo ruit reſponſio Smiſinch. num. 81. ubi ait, rationem Scoti non concludere ſtatum in augmento numeri, & continui, quia in his datur potentia determinata, nec ſunt unica actione factibilia. Hoc eſt prorſus voluntariè dictum. Tum quia, ut modo oſtenſum eſt, ita augmentum continui eſt unica factione factibile, ſicut augmentum qualitatis; tum quia ipſe aſſumit ibi, quod omne factibile eſt in potentia determinata, quia nil fieri poteſt, niſi determinatum, ergo cum augmentum continui ſit factibile, & etiam quilibet numerus, erunt hæc omnia in potentia determinata.

86 Ad 2. rationem, jam Doct. ipſe concedit, dictum illud Philoſ. & Comment. quantum contingit eſſe in actu, &c. ex falſo fundamento procedere. Ad rationem igitur in ſe poſſet abſolutè negari major, quia potentia materiæ ad omnes formas eſt unica, & tamen naturaliter non poteſt omnes recipere; potentia voluntatis ad volendum, & nolendum eſt unica, & tamen neque ſupernaturaliter poteſt ſimul reduci ad actum perfectum, valet igitur major de potentia indiviſibili, quæ adæquatur per actum indiviſibilem; at ſi potentia eſt indiviſibilis in ſe, ſed ad actum diviſibilem ordinata, vel ipſa in ſe eſt diviſibilis, hæc non neceſſariò habet actus ſimul ſibi adæquatos, ſed eo modo, quo ipſi eſſe poſſunt; talis autem eſt potentia, quam habet continuum ad dividi, vel augeri, non enim eſt unica potentia per ſimplicitatem; ſed per integritatem ex pluribus partialibus, quarum eſto quæcumque ſignatæ, vel ſignabiles poſſint ſimul reduci ad actum, nec ulla determinata repugnet alteri, tamen quibuſcumque determinatis repugnant infinitę indeterminatę, & cum una reducta, vel pluribus, neceſſariò ſunt aliæ infinitæ non reductæ, cum tota intenſio, vel extenſio à Deo poſſibilis non ſit quid certum, ac determinatum ut poſſit totum ſimul accipi, & ad actum reduci, ſed indeterminatum, & confuſum, ſicut tota diviſio continui, ut diximus q. 3. ad 1.

87 Sed dices, non valere paritatem, tum quia diviſiones continui non ſunt partes unius potentiæ totalis ad unicum actum totalem, quia non eſt dabilis una ſuprema alias includens, & ideò unica factione non ſunt reducibiles, tum quia in diviſione ſunt plures potentiæ ad minoritatem; ſed ad majoritatem eſt una potentia, quia omnes illi gradus partiales ordinatur ad unam intenſionem totalem, quæ prius reſpicitur à Deo, quam partes; tum quia in augmento continui potentia prius reſpicit totum, quàm partes, & ideo eſt una, quia partes ponuntur ad poſitionem totius, at in diviſione ſunt plures potentiæ, quia diviſio reſpicit partes, non totum. Reſp. quod licèt in continuo non ſit dabilis una diviſio ſuprema cæteras includens, quia inter illas nullus eſt ordo, ubi in augmento magnitudinis cum reductione potentiæ ad centum, vel mille reducuntur etiam ad actum omnes potentiæ inferiores ad decem, viginti, &c. quia omnes iſtæ includuntur in illa; tamen ex alio capite adhuc tenet paritas, quod ſicut omnis magnitudo, vel intenſio poſſibilis, eſt unica factione factibilis, & ſimul producibilis, diſtributivè loquendo, ita quælibet multitudo diviſionum continui poſſibilis unica diviſione quaſi totali, & adæquata in uno inſtanti confici poteſt, ſicut contingit in colliſione vitri, quod ſimul in mille fragmenta dividitur, & ſaltem in numeris valeret omninò paritas, quia in reductione potentiæ numeri majoris reducuntur potentię numerorum minorum. Ad 2. tam potentia continui ad minoritatem per diviſionem, quam potentia ad majoritatem per additionem eſt una unitate tantùm integritatis, nam ut tota magnitudo eſt in potentia ad minoritatem per detractionem minoris, & minoris partis, ita eſt in potentia ad majoritatem per additionem plurium, & plurium partium, & ideò utrobique non eſt una potentia per ſimplicitatem, ſed una totalis integrata ex pluribus partialibus, undè neque à Deo videtur aliqua una qualitas, in qua ſint omnes gradus poſſibiles, quia gradus illi ſunt finiti indeterminatè, & propterea inepti ad conſtituendam unam certam totalem qualitatem. Ad 3. ſi valeret, concluderet idem de numero, & ideo cum totum integrale non diſtinguatur à partibus, ſic etiam potentia ad hoc totum non eſt una, niſi unitate integritatis ex pluribus partialibus, quæ omnes ſimul ad actum reduci non poſſunt, licèt nulla determinata repugnet alteri.

88 Si autem hæc ratio Scoti intelligatur, ut explicat Smiſinch. quod loquitur de eo, quod eſt in potentia determinata, tunc utique veriſſimum eſt, quod quantum contingit eſſe in potentia determinata, tantùm contingit ſimul eſſe in actu, & quod omnis potentia eſt unica actione totali reducibilis, & quicumque talis actus eſt unicum factibile, ſed omne à Deo factibile non eſt in potentia ſic determinata, ut totum ſimul dici poſſit, quia objectum omnipotentiæ Dei eſt infinitum ſyncathegorematicum, quod eſſentialiter includit aliquam indeterminationem, & actum potentiæ per mixtum, ut explicat Ariſt. 3. Phyſ. 5. ubi proindè negat habere rationem totius. Sed inſtat Smiſinch. quod omne factibile eſt in potentia determinata, quia nonniſi determinatum quid fieri poteſt, ergo totum id, quod poteſt à Deo fieri, determinatum erit. Reſp. hoc etiam argumentum æquè concludere de numero, & diviſionibus continui, quod in infinitum abire non poterunt, quia omnis multitudo eſt à Deo factibilis, atque adeò determinata, & ideò dicendum, objectum omnipotentiæ Dei, quod eſt omne factibile, dupliciter poſse conſiderari, remotè, & proximè; primo modo eſt omne finitum indeterminatum, ſeu finitum in infinitum correſpondens potentiæ Dei indeterminatæ, ſecundo modo eſt omne finitum correſpondens potentiæ Dei determinatæ, quod tunc fit, cum divina voluntas ſeipſam determinat ad producendum centum mille, &c.

89 Ad 3. rationem Doct. ipſe concedit non concludere gratiam formæ, ſed eſſe fallaciam conſequentis, ſicut ſi diceretur ſi tu potes currere, potes moveri, ergo ſi potes currere, moveris, illa de poſſibili non debet ſic poni in eſſe, quia antecedens eſt neceſſarium, cum illa conditionalis ſit neceſſaria, ſed non conſequens, & licèt potentia ſequatur ad potentiam in antecedenti, non tamen actus conſequentis ſequitur ad illam potentiam, & ideò debet ſic poni in eſſe, ſi tu curris, tu moveris, ponendum ſimul antecedens, & conſequens, ita Scotus in reportatis. At igitur, argumentum tenere tantum gratia materiæ, quatenus in permanentibus, quamtumcumq; procedatur, ſummum poſſibile eſt ita factibile unica factione, ſicut quodcumq; aliud, & concludit duas ultimas rationes habere evidentiam ex prima, & quidem admiſſo ſemel, quod ait in prima ratione, dari in iſto proceſſu primum, & ſupremum, omnes iſtæ rationes concluderent, & hæc ultima pręſertim evidentiſſima foret, quia quicquid poſset facere ex hypotheſi unica factione foret factibile collectivè loquendo. Sed tale ſupremum non eſt dabile, nec per conſequens ab intellectu divino videtur, & ratio eſt inculcata ſæpius, quia tota collectio rerum à Deo producibilium non eſt determinata, ſed indeterminata, & confuſa, ut collectio diviſionum continui. Ad formam argumenti diſtinguendum eſt aſſumptum, vel ly *quantamcumque* ſupponit diſtributivè, & in ſenſu diviſo, ut ſenſus ſit; quod determinatè, & ſigillatim loquendo de hac, & illa poteſt facere ſimul quamcumque maximam charitatem, vel magnitudinem, aut multitudinem, & ſic verum eſt antecedens, ſed negatur conſeq. quia hac data quantumvis maxima poteſt aliam creare majorem, vel ſupponit collectivè, ut ſenſus ſit, Deum poſſe facere ſimul unica factione quamcumq; magnitudinem, vel multitudinem, quam poteſt facere diſiunctim, ita ut nihil ſuperſit producendum, & ſic antecedens contradictionem involvit, quia ly *quantamcumque* in hoc ſenſu ſupponit determinatè, quaſi totum, quod Deus facere poteſt, ſit certum, quid, & determinatum, quod nullo modo concedi debet.

9 Dices, cùm ergo iſtæ rationes ſint ſolubiles, & prȩſertim prima, ex qua aliæ duę procedunt, undè Major 3. d. 13. q. 2. ad 1. miratur, quod vir tam acri ingenio ſimili ratione ſit confiſus, cum ipſe inter corpora admittat poſse dari majora, & minora in infinitum, & tamen nullum ibi videretur eſse maximum, quare illis per motus tantus Doctor admiſit terminum intrinſecum in qualitate quoad intenſionem ſeipſum coniiciendo in anguſtias id quoque defendendi de quantitate tam diſcreta, quam continua in permanentibus. Reſp. Scotum adhoc probabiliter tenendum non tam fuiſſe motum illis rationibus, quas etiam ipſe ſolubiles vidit, quam ex devotione, & reverentia erga Chriſtum Dominum, ut ipſe proteſtatur ibi ſub H. illis devotiſsimis verbis *in commendando Chriſtum, malo excedere, quàm deficere à laude ſibi debita, ſi propter ignorantiam oportet in alterum incidere*, ſicut ergo Scotus omnes Doctor. exceſsit in laudibus, & attributis animæ Chriſti, ut patet ex illis diſtin. 13. & 14. ubi præter communem ei tribuit, quod

per intellectum videat, quæcunque Verbum videt, & quod per voluntatem ſummè fruatur, ita etiam in hoc excedere voluit, ut inde concluderet, ſummam gratiam poſſibilem fuiſſe illi collatam; & certè in hoc volvit intellectum illum ſubtiliſſimum captivare in obſequium Chriſti juxta præceptum Apoſtoli; unde ceſſare debet admiratio Majoris, quod vir tam acri ingenio hoc aſſeruerit, nam Doctor proteſtatur apertis verbis ob Chriſti reverentiam ſe potiùs notam ignorantis incurrere velle, quam indevoti, qui ſolus punctus deberet tanti Doct. obtrectatoribus ora obſtruere. Adhuc tamen nos oppoſitum tenentes à reverentia Chriſti non deficimus, nec Franſciſcanæ devotioni erga Chriſtum Dominum derogamus, quia licèt dicamus, de potentia abſoluta potuiſſe Chriſtum, immò & quamcunque aliam puram creaturam majorem recipere gratiam, tamen quoad modum, quo Chriſto data fuit, non eſt poſſibilis haberi à pura creatura, ut art. præced. dictum eſt, immo etiam Scoti viam ſectantes hanc difficultatem evitare non poſſumus, quia licèt ea via defendatur, Chriſtum habuiſſe ſummam gratiam abſolutè, tamen quia eam ponit Doctor ſummam negativè ſolum, & quod Deus potuit creare æqualem, & alteri creaturæ tribuere, adhuc eadem recurrit difficultas, quæ commodius diſſolvi non poteſt, quam præfato modo.

91 Secundò, objicitur ex Smiſinch. & aliis probando in primis id repugnare ex parte formæ; quia intenſio eſt perfectio intrinſeca eſſentiæ qualitatis, quia eſt modus eſſendi ejuſdem qualitatis, ergo excedere non poteſt potentiam, quæ eſt in eſſentia ad illam perfectionem, quia actus, & potentia debent proportionari, ſed potentia, & capacitas, quam habet qualitas ad intenſionem, finita eſt, ſicut eſſentia ipſa qualitatis, ergo, &c. Deinde eadem ratione probatur repugnare etiam ex parte ſubjecti, quia omni potentiæ receptivè ob ejus limitationem reſpondet actus formalis determinatæ perfectionis ſpecificæ, ita ut nequeat perfectiorem recipere, ergo eidem potentiæ reſpondere debet actus formalis determinatæ perfectionis gradualis, ut perfectiorem gradum recipere nequeat: Conſequentia patet, probat. anteced. nam hac ratione quantitas non eſt capax formæ ſubſtantialis, nec ſubſtantia ſpiritualis eſt capax quantitatis, quia nimirum hæc ſubjecta ſunt eſſentialiter limitata ad certas formas; ſic etiam natura intellectualis non eſt capax perfectioris unionis ſubſtantialis, quam ſit hypoſtatica unio, nec perfectioris accidentis, quam ſit gratia, & gloria, nec materia prima eſt capax perfectioris formæ ſubſtantialis, quàm ſit anima intellectiva.

Nec reſpondere valet, qualitatem eſſe capacem majoris, & majoris intenſionis, & ſubjectum ſimiliter majoris, & majoris qualitatis per potentiam, non quidem naturalem, ſed obedientialem, quæ nullum habet terminum intrinſecum. Non valet; tum quia intenſio eſt perfectio naturalis eſſentiæ qualitatis, atque adeò reſpicit capacitatem ejus naturalem; tum quia ſi forma ex ſua natura petit determinatam intenſionem, idem quoque erit in ordine ad potentiam Dei, quia Deus rerum naturas immutare nequit, quod enim naturæ debetur, eſt eſſentiale; tum quia ſi potentia obedientialis, per quam ſubjectum ab agente ſupernaturali recipit qualitatem, termino intrinſeco caret, ſequitur hanc capacitatem fore infinitæ perfectionis cathegorematicæ, & in actu, quia poſſe recipere formam alicujus intenſionis eſt aliqua perfectio, poſſe recipere formam magis intenſam erit major perfectio, ergo capacitas reddens ſubjectum aptum ad recipiendam formam magis, & magis intenſam ſine termino reddet ipſum perfectum ſine termino, & talis infinita perfectio erit actualis, quia eam habet in ſe ſubjectum à principio, cùm capacitas ſubjecti non augeatur ex receptione formæ, ut docet Scot. 3. diſt. 13. quæſt. 1. L.

92 Reſp. argumentum non magis urgere in intenſione, quàm in extenſione, ut de ſe patet, quare cum diverſi gradus intenſionis non ſint niſi diverſæ perfectiones individuales ejuſdem qualitatis ſpecificæ, ſicut capacitas naturæ ſpecificæ non eſt ad tot differentias individuales determinata, quin poſſit ſemper ſub pluribus, & pluribus in infinitum, ita nec capacitas eſſentiæ qualitatis ex ſe determinata erit ad tot gradus in ordine ad potentiam Dei abſolutam, & ex hoc nulla ſequitur infinitas in eſſentia qualitatis; tum quia talis potentia ad plures gradus non eſt una, ſed plures, quot ſunt partes entitativæ qualitatis, quæ poſſunt intenſionem ſuſcipere, unde non eſt una, niſi per integritatem; tum quia quando etiam eſſet una, nullam affert perfectionem, quia eſt potentia paſſiva potius, quam activa; tum quia omnes perfectiones graduales ſunt inferioris rationis reſpectu eſſentiæ, & ideò quantumvis multiplicentur, nequeunt perfectionem ejus attingere.

Ad alteram ex parte ſubjecti negatur aſſumptum, quia potentia materiæ eſt indeterminata ad plures ſpecie formas in infinitum. Ad probat. dicimus exempla illa demonſtrare ſolum quod cœtera ſubjecta determinata ſunt ad certum genus formarum, tamen intra latitudinem illius generis poſſunt finitas recipere in infinitum, ut quantitas infinitas figuras; & ſubſtantia ſpiritualis infinita accidentia ejuſdem generis, & ſic quoque erit in propoſito, quod licèt albedo intendi nequeat per gradus nigredinis, quia ſunt extra latitudinem ſuæ capacitatis, poteſt tamen per varios albedinis gradus intendi in infinitum. Ad exempla verò illa de unione hypoſtatica, gratia, & gloria patet ex dictis quæſt. 2. art. 2.

Benè etiam dicitur, qualitatem eſſe intenſionis infinitæ ſyncatherorematicè capacem per potentiam obedientialem potius, quàm naturalem, non quia potentia obedientialis ſit diſtincta entitativè naturali, & per naturalem petat terminum intrinſecum, & per obedientialem illo careat, quia potentia obedientialis eſt eadem entitas cum naturali, & ſolum diſtinguitur ab eo per ordinem ad diviſa agentia ut ſupra dictum eſt diſp. 7. qu. 6. art. 5. qualitas igitur ex natura ſua nullum terminum petit determinatè, ſed tantum vagè, ſicut quantitas exigit figuram, & illum habet, quem ei determinat agens, & quia agens naturale non poteſt eam perficere niſi intra latitudinem finitæ perfectionis, & ſingulæ formæ ſubſtantiales exigunt qualitates in determinato gradu, hinc dicimus qualitatem juxta capacitatem naturalem, quæ attenditur penes cauſas naturales, habere ſummum gradum; per potentiam verò obedientialem, quæ attenditur penes agens ſupernaturale, poteſt adhuc habere plures, & plures. Ex quo patet, quomodo intenſio dicatur perfectio naturalis eſſentiæ, nam quoad certos gradus dicitur ei connaturalis, & debita ex naturali rerum conſtitutione, ſed quoad cœteros poſſibiles dicitur naturalis non quia eos exigat poſitivè, ſed quia non habet ad eos repugnantiam, unde ut ait Amicus, gradus illi non eſſent ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam, ſed tantum quoad modum; Nec etiam ſequitur, talem potentiam obedientialem ponere in ſubjecto infinitam perfectionem, quia potentia obedientalis eſt eadem realiter cum naturali, & quando ipſam dicimus infinitam in potentia, & ſyncathegorematicè, hoc intelligendum eſt per denominationem quaſi extrinſecam, quatenus eadem prorſus, & ſine augmento finita permanens poteſt recipere à ſuperiori agente perfectiorem formam in infinitum. Ex hoc verò nequit deduci, quod talis potentia ſit infinita in actu, ſed ſolùm quod perfectius in infinitum poſſit actuari, & cum hæc actuatio ſemper finita ſit, ſed tendens in infinitum, potentiam obedientialem ex hac parte ſecundùm quid ſolum, & ſyncathegorematicè infinitam denominabit, in quantum recepta quacunque intenſione formæ poteſt majorem adhuc recipere eo ferè modo, quo diviſio continui infinita vocatur in potentia.

93 Tertiò arguit Rada cit. intenſio qualitatis eſt definita quoad minimum, ergo etiam quoad maximum, quia eſt eadem ratio finitatis hinc, & inde, probatur aſſumptum; tum quia ſi per motum diminutionis, & remiſſionis non eſſet devenire ad infinitum gradum, in quo forma ſalvari poſſet, tunc actio calidi remittentis frigidum poſſet in infinitum procedere, nec unquam compleretur; tum quia omnis res permanens, ut eſt qualitas, incipit per primum ſui eſſe, quod eſſe non poſſet niſi detur minimum, quod in inſtanti acquiratur, nam ſi non datur, poſſet minus, & minus acquiri, atque ideò ſucceſſivè per ultimum ſui non eſſe. Deinde nullus motus alterationis, qualis eſt motus intentionis, poteſt eſſe infinitus ex 8. Phyſ. text. 62. & 94. tum quia tunc natura inciperet moveri ad id, quod non poteſt attingere; tum quia tunc eſſet aliquis motus ſine termino ad quem, quod eſt impoſſibile, quia motus ab intrinſeco petit terminum ad quem; tum quia omnis motus rectus eſt inter duos terminos. Tandem quod charitas nequeat augeri in infinitum, docuit Auguſt. in Enchirid. cap. 121. dicens. *Cupiditatem minui charitate creſcente, donec veniat ad tantam magnitudinem, qua major eſſe non poſſit*; quod etiam probatur ratione, quia Deus non poteſt tantum à nobis diligi, quantum eſt à ſe diligibilis, ſed à ſe non eſt diligibilis pluſquam in infinitum, ergo actus noſtræ dilectionis non poteſt in infinitum tendere.

Reſp. ad primum negando aſſumptum, ad primam probationem dicimus, illam non eſſe novam difficultatem, ſed eſſe difficultatem Zenonis, quæ ſuperius ſoluta eſt; ad alteram licèt res permanentes ex natura ſua poſſint acquiri per primum eſſe, tamen ut motui ſubjacent, acquiruntur per accidens per ultimum non eſſe. Ad ſecundum negatur aſſumptum, & Ariſt. loquebatur de alteratione in ordine ad cauſas naturales, quæ tendunt ad gradum determinatum, & in hoc ipſum diſtinguit à circulari. Ad primam probat. jam dictum eſt, per cauſam naturalem hunc motum fieri non poſſe. Ad ſecundam, quamvis eſſet abſurdum, motum eſſe ſine termino in hoc ſenſu, quod aliquid moveatur, & non in aliquid tendat, non tamen abſurdum eſt dari poſſe motum ſine termino in hoc ſenſu, quod per eum non acquirat mobile complere id, in quod movetur; ad tertiam, motus rectus eſſe debet inter duos terminos à quo, & ad quem ſaltem ſecundo modo. Ad tertium Auguſt. loquitur de charitate viæ, & eam appellat maximam charitatem; quando quis ita Deum diligit, ut paratus ſit pro eo ſanginem fundere, juxta illud Joan. 15. *Majorem charitatem nemo habet, &c.* Unde loquitur de perfectione charitatis in excellentia, non in intentione, quia poſſunt duo eſſe parati pro Chriſto mori, & tamen unum intenſius alio diligere, ad rationem negatur minor; diligit enim Deus ſeipſum infinitè, quòd eſt plus diligere, quam finitè in infinitum.

QUÆSTIO VI.

An ſaltem in mente Dei admittendum ſit Infinitum in actu, & cathegorematicum,

94 Famoſa ſententia eſt, & quaſi communiter ſuppoſita, objecta à Deo cognita tum poſſibilia, tum futura per totam æternitatem eſſe actu, & cathegorematicè infinita, licet enim à parte rei non ſint poſſibilia, vel futura; niſi cum ſucceſſione, & finita in infinitum, tamen quia in mente Dei ſimultatem habent in eſſe cognito, ideo in tali eſſe objectivo conſtituunt in mente divina infinitum cathegorem. ita ſupponere videntur multi ex antiquis, & ſequuntur Recentiores quamplures, Vaſq. 1. part. diſp. 63. cap. 2. Navarr.

Navarr. 1. part. contr. 51. Lorca 3. par. quæſt. 10. diſp. 48. Conimb. Ruvius, Hurtad. Ariag. Murcia in Phyſicis, Bec. 1. part. ſum. c. 10. quæſt. 13. Baſſol. 1. diſt. 35. q. 7. Faber, Vulpes, & Nolanus in ſuis tr. de Scientia Dei. Oppoſita ſententia aſſerit, Deum non cognoſcere infinita in actu, & cathegorem. ſed tantùm finita in infinitum, quatenus non tot poſſunt deſignari res à Deo cognitæ, quin plures ſint adhuc, quæ in infinitum cognoſcit, ita Major 3. d. 14. q. 3. Durand. 3. diſt. 39. q. 2. Almain. 1. d. 35. q. 1. & 3. d. 14. q. 1. Tromb. q. de Præſcientia Fut. conting. Nicol. de Niſ. tr. 1. p. 3. Port. 1. q. un. ad 8. Can. expreſsè pluribus in locis 2. Phyſ. q. ult. 3. Phyſ. q. 3. & 6. Phyſ. quæſtion. unic. quibus in locis negat, Deum cognoſcere infinita in actu, ſed tantum cognoſcere ait finita in infinitum, & ſequuntur Val. 1. p. q. 14. p. 6. Averſa q. 24. ſect. 9. in ſolut. ad 3. Amic. tr. 18. q. 6. dub. 5. licèt aliquo pacto alteram quoque probabilem putet.

95 Dicendum eſt conſequenter ad ſuperiùs dicta cum Scotiſt. cit. objecta cognita non eſſe actu, & cathegorematicè in infinita, ſed tantum finita in infinitum. Et prob. tum quia loquendum eſt de rebus in mente Dei, ut ſunt poſſibiles è parte rei, quia res omnes cognoſcit, ſicuti ſunt, ergo ſicut extra nulla infinitas categ. rebus competere poteſt, ita nec in mente divina, ſicut extra poſsibiles ſunt finitæ in infinitum eodem modo cognoſcuntur à Deo, ut finitæ in infinitum, non autem actu infinitæ, quia numquam verum eſt dicere, Deus infinita cognoſcit, ſed ſolùm non tot cognoſcit poſsibilia, quin adhuc plura cognoſcat, non cognoſcit tantam magnitudinem poſsibilem, quin adhuc cognoſcat majorem. Tum quia ſi res ſucceſsivè poſſibiles infinitæ forent in intellectu divino, tunc continuum eſſet objectivè diviſum in mente Dei, & ſic ſequitur à parte rei ex indiviſibilibus conſtare, quia Deus intelligeret partes non ulteriùs diviſibiles conſtare, quia Deus intelligeret partes non ulteriùs diviſibiles, ut fusè proſequitur Tromb. & Canen. cit. Tum denique, & hæc eſt præcipua ratio, quia omnes repugnantiæ alicujus momenti, quæ impugnant infinitum cathegor. in eſſe reali, æquè impugnant etiam in eſſe objectivo, ut diſcurrenti patebit, & ratio eſt, quia implicantiæ, quæ ſequuntur ex infinito, ſequuntur ex ipſa ratione infinitatis, cujus conſtitutio implicatoria eſt, non autem ex rebus, in quibus ſtatuatur, nam ſivè ponatur in rebus realibus, & actu exiſtentibus ſivè in rebus poſsibilibus eſſe objectivum tantum habentibus, ſemper quærendum manebit, quot partes, vel unitates ſint in tali infinito, & an ſint tot binarii, quot unitates, & an totum mente conceptum ſit majus ſua parte, & an ei poſsit fieri additio, vel detractio per actum intellectus, qua ratione motus Hurt. & cum eo Ariag. ut conſequenter loqueretur, quia admiſit actualem infinitatem, & cathegorematicam rerum in eſſe objectivo, ideò eam quoque poſsibilem agnoſcit in eſſe reali.

96 Neque quantum ad hoc ullum poteſt poni diſcrimen inter poſſibilia, & futura per totam æternitatem, ut ſunt cogitationes Angelorum, & hominum, ſicut arbitrantur aliqui, qui tales cogitationes nullo prorſus modo volunt agnoſcere ſyncathegorematicè infinitas ea ratione ducti, quia cogitationes hujuſmodi ſunt aliquando futuræ. Hoc non obſtat, quin etiam ipſæ ſub iſta futuritione ſyncathegorematicè infinitæ dici debeant; tum quia non aliter intelligit Deus futura, quàm ſint in ſe futura, ſed cognitiones Angelorum, & hominum ita ſunt futuræ per totam æternitatem, ut numquam verum ſit dicere, nunc poſitæ ſunt in actu cogitationes infinitæ, ſed potius ſemper erit verum dicere, non ſunt tot, quin ſint futuræ plures, cum ipſa quoque æternitas nullum ſit habitura finem, ergo cum iſta ſucceſsione ſe tenente ex parte earum intelliguntur à Deo, & cùm ſint futuræ in infinitum, non autem actu infinitæ, ita quoque cognoſcentur à Deo; tum quia ſi ponatur cathegorematicè infinitæ, eadem ſemper incommoda recurrunt.

Reſp. Ruvius 3. Phyſic. tr. 2. qu. 2. cogitationes futuras poſſe in duplici ſtatu conſiderari, vel quoad exiſtentiam realem, vel objectivam in cognitione divina, licèt in primo ſtatu ſint infinitæ in potentia, tamen in ſecundo ſunt infinitæ in actu, quia omnes ſunt præſentes in divina cognitione, & nulla datur ibi futura. Sed Ruvius vim argumenti diſsimulat; cum dicimus, Deum intelligere cogitationes illas, ſicut futuræ ſunt, & non aliter, planè nolumus intelligere, quòd Deus eas cum ſucceſsione cognoſcat, ſe tenente ex parte Dei, ſed ex parte rei, & quia cum tali ſucceſsione, & potentialitate intelliguntur, hinc inferimus, non efficere infinitum in mente divina, quod amplius declarari poteſt exemplo diviſionum continui, quia non alia ratione cognoſcit Deus cogitationes futuras, quam cognoſceret diviſiones futuras continui, ſi per totam æternitatem foret ab Angelo dividendum, ſed dato hoc caſu nunquam cognoſceret Deus diviſiones continui actu infinitas, & licèt omnes ſibi præſentes forent, non tamen eſſent infinitæ in actu alioquin continuum jam foret in mente divina in indiviſibilia reſolutum, ex quibus à parte rei demum conſtaret, ſed ſemper forent finitæ in infinitum, & ſingulas attingeret Deus ſimul, & ſemel, numquam tamen ultimam, quia talis non datur, ergo eodem modo de facto cognoſcit omnes futuras cogitationes.

97 Reſp. Ruvius negando paritatem, & inquit, hanc eſſe differentiam valdè notandum inter cogitationes futuras, & diviſiones continui, quòd omnes, & ſingulæ cogitationes collectivè, atque diviſivè ſumptæ ſunt futuræ per totam æternitatem, ita ut in tota æternitate habituræ ſint eſſe extra cauſas, ſed diviſiones continui, etiamſi à Deo fiant, non erunt omnes faciendæ, imò neque omnes futuræ per totam æternitatem collectivè, ſed tantum diviſivè; & ratio hujus eſt natura ejuſdem continui, quod cùm non componatur ex indiviſibilibus, implicat unquam eſſe in omnes partes diviſum etiam per totam æternitatem; undè ſequitur, nec verum eſſe, quod omnes diviſiones collectivè ſumptæ ſint præſentes divinæ cognitioni, neque quòd omnes ſint futuræ, ſed tantum hoc verificari poteſt diviſivè, cogitationes verò, cùm ſint inter ſe diſtinctæ, & nulla dependeant ex altera, non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè ſumptæ futuræ ſunt per totam æternitatem; ex quo non ſequitur, quòd aliquando erit verum dicere, quod omnes ſint poſitæ; quia tunc per totam æternitatem non multiplicarentur.

Sed fruſtra verborum copia conatur Ruvius evadere paritatem aſſumptam inter cogitationes, & diviſiones continui, quæ in hac re mirabiliter Adverſarios convincit, ſicut enim diviſiones continui non ſunt poſsibiles omnes, vel omnes futuræ etiam per totam æternitatem, collectivè, ſed ſolùm diviſivè, ita etiam futuræ cogitationes, quod etiam conceſsit Ruvius, dum inquit, quod per totam æternitatem nunquam verum erit dicere, quod cogitationes futuræ fuerint omnes acceptæ, hoc enim idem eſt ac dicere, non eſſe futuras omnes per totam æternitatem, niſi diviſivè, quatenus nunquam tot erunt, quin plures ſint futuræ. Deindè ratio diſcriminis allata nulla eſt, quia, & ſi in diviſionibus continui peculiaris natura illius impedit quin omnes poſsint eſſe ſimul acceptæ, & collectivè, adhuc tamen remanet ratio communis, pro diviſionibus, & cogitationibus, quæ ad ipſum impedit in utriſque, & ea eſt, quia tam collectio diviſionum continui, quàm futurarum cogitationum important quid incertum, ac indeterminatum nunquam ad actum completum reducibile, & cum addit Ruvius, cogitationes, quia ſunt inter ſe diſtinctæ, & nulla ex altera dependens, hac ratione non ſolùm diviſivè, ſed etiam collectivè ſumptas eſſe poſsibiles, & futuras, eadem ratione id ipſum aſſerere poterat, & debebat de diviſionibus continui, quia etiam iſtæ ſunt inter ſe diſtinctæ, & & nulla dependet ex altera, non enim inter illas eſt ordo eſſentialis, ut aliqui putarunt, quod una eſſentialiter aliam præſupponat, quia in quolibet puncto ſignato, vel ſignabili poteſt una diviſio exerceri independenter ab alia. Demum ut omnia argum. contra concluſionem objecta elidantur, ſufficit nobis, ut Adverſarii dicant de diviſionibus continui in mente divina, quod nos dicimus nedum de illis, verùm etiam de cogitationibus futuris, cæteriſque poſsibilibus, eodem enim modo, quo ipſi defendent, nullam continui diviſionem latere divinam mentem, ſed omnes actu eſſe illi præſentes, nec tamen in eſſe objectivo eſse actu infinitas, ſed finitas tantùm in infinitum, eodem prorſus modo etiam nos id ipſum defendemus de futuris cogitationibus, cæteriſque poſsibilibus.

98 Reſpond. Alii, per hæc, & ſimilia argumenta probari tantùm, Deum, ut cognitione directa attingit res in ordine ad exiſtentiam realem poſsibilem, vel futuram, nullam attingere infinitatem categor. in eis, ſed tantùm ſyncateg. quia talem habent in ordine ad exiſtentiam realem; ſed ſi res conſiderentur, ut habent exiſtentiam objectivam, & Deus ut quaſi reflexè cognoſcens creaturas ſub tali eſſe objectivo, ſic utique cognoſcit eas, ut categorematicè infinitas, nam ſicut per cognitionem directam in ordine ad exiſtentiam realem eas cognoſcit ſyncategorematicè infinitas, quia nequeunt habere ſimultaneam exiſtentiam realem, ita è contra quia habent ſimultaneam objectivam, dicentur in tali eſſe categorem. infinitæ, & ut ſic cognoſcentur à Deo quaſi reflexè.

Sed contra, tum quia rationes adductæ impugnant infinitatem actualem rerum etiam ſub eſse objectivo, & diviſiones continui præſertim nequeunt ſic eſse infinitæ in divina mente; tum quia exiſtentia objectiva nihil ponit in objecto niſi denominationem quandam extrinſecam, ergo ſi multitudo rerum in ſe ſyncategor. eſt, non poterit ſimultanea exiſtentia objectiva illam variare, & categor. facere, ſicut centum homines ſucceſsivè exiſtentes, eo quod ſimul concipiantur, non plures evadunt cognitio enim non variat quantitatem objecti; tum quia ut patet ex dictis quæſt. 1. art. 2. infinitum categor. & ſyncateg. non differunt tantùm ex modo eſſendi ſimul; vel ſucceſſivè, actu, vel potentia, ſed etiam in ipſa multitudine, ita quòd ſi per impoſſibile totum infinitum ſyncateg. poneretur in actu, adhuc differret à categor. & de illis contradictoria verificarentur, ergo ſi exiſtentia realis ſimultanea infinitum ſyncat. non faceret categor. tanto minus id faciet ſimultas exiſtentiæ objectivæ: tum etiam tempus, quod eſt ſuaptè natura ſucceſſivum, etiam à Deo reflexè cognitum, ut ſtat ſub ſimultanea exiſtentia objectiva, non ideo deſinit eſſe ſucceſſivum objectum, ergo etiam in propoſito infinitum ſyncatheg. ut à Deo reflexè cognoſcitur quoad objectivam exiſtentiam, adhuc erit ſyncategorematicum objectum.

Reſp. Amicus, ut probabilitatem oſtendat oppoſitæ ſententiæ, hæc argum. probare tantùm infinitatem categor. quæ conſequitur ad exiſtentiam objectivam, non eſſe realem, ſed ab intellectu confictam. Sed contra. Tum quia ex dictis ita repugnat iſta infinitas in entibus rationis, ſicut realibus. Tum quia illa ſimultas objectiva non infert neceſſariò talem infinitatem, ut patet de partibus continui. Tum quia illa ſimultas tota ſe tenet ex parte divini intellectus, non ex parte objectorum, quia verum eſt dicere, divinum intellectum ſimul omnes creaturas poſſibiles cognoſcere, ſed non ut ſimul, ergo quando etiam ſimultas hæc inferret infinitatem categ. adhuc tamen eam ponere nequit in creaturis cognitis, quia eas nullo modo afficit, etiam per denominationem extrinſecam, ut afficit divina cognitio. Tum quia cùm talem infinitatem haberent creaturæ etiam nullo intellectu creato exiſtente, planè talis infinitas rationis eſset conficta ab intellectu divino, quod repugnat.

99 In oppoſitum obiicitur 1, quia de ratione infiniti ſyncateg. eſt aliqua potentialitas, & ſucceſſio quoad exiſtentiam,& ei poteſt fieri additio, at creaturæ in divina mente, quod exiſtentiam objectivam nullam habent potentialitatem, aut ſucceſſionem, & earum multitudini nulla poteſt fieri additio, alioquin Deus omnia poſſibilia non attingeret, ergo cum non ſint numero finitæ; erunt infinitæ categorem., & hoc eſt unicum fundamentum Adverſ. Reſp. Amic. cit. creaturas in mente divina habere potentialitatem ad exiſtentiam realem, & ait ſimultatem exiſtentiæ objectivæ non deſtruere potentialitatem neceſſariam ad infinitatem realem ſyncategor. qua ratione, inquit, etiam partes continui actu exiſtentes eſſe infinitas ſyncategorem., quia licèt ſint determinatæ quoad exiſtentiam, adhuc tamen ſunt indeterminatæ quoad tantitatem; undè concludit infinitatem ſyncatheg. ſolùm deſtrui poſse per determinationem rerum quoad exiſtentiam, & quoad determinationem perfectionis. Addit deindè, quod licèt conſiderando infinitum ſyncatheg. ſecundùm totam latitudinem, nihil extra illa remaneat, quod ei poſſit addi, tamen illud accipiendo ſecundùm partes, ſemper reſtat aliquid extra, quod ei poteſt addi, & in hoc ſenſu multitudini creaturarum in mente divina fieri poteſt additio, quatenus cuicumque finitæ diſtributivè acceptæ ſemper plures, & plures poſſunt addi creaturæ adhuc Deo cognitæ.

Sed hæc reſp. non ſatisfacit, tum quia non benè explicat potentialitatem, quę neceſſaria eſt ad infinitum ſyncatheg. in univerſum. Tum quia dicere, partes continui eſſe ſyncathegor. infinitas, quia non ſunt determinatæ quoad tantitatem, eſt idem ac dicere, non eſſe cathegorematicè infinitas, quia licèt ſint diſtinctæ, non tamen ſunt diviſæ, quam reſp. ipſe ſæpius reiicit, & rationabiliter, nam licèt per eam ſalvetur, quod non detur multitudo infinita prędicamentalis, non tamen evitat tranſcendentalem, ad quam ſufficit infinitarum rerum diſtinctio, & prorſus impertinens eſt diviſio; tum quia in propoſito non eſt queſt. de infinitate reali, ſed ſolùm objectiva, & Adverſ. ultrò concedunt, multitudinem creaturarum in ordine ad realem exiſtentiam eſſe ſyncatheg. infinitam, & ut talem à Deo directè cognoſci, ſed difficultas eſt de infinitate objectiva, & de creaturis, ut terminant cognitionem Dei reflexam ſecundùm exiſtentiam objectivam, tum denique dum ait, infinito ſyncatheg. poſſe additionem fieri, ſi ſecundùm partes accipiatur, non ſecundùm totum; præter quamquod hoc etiam convenit infinito catheg. non conſequenter loquitur Amicus, quia ſuperius per hoc diſtinxit infinitum ſyncatheg. à categor. quod huic ea ratione, qua infinitum eſt, poteſt adhuc additio fieri, non illi, at ſi additionem non patitur, niſi ſecundùm partes acceptum, hoc non eſt ſuſcipere additionem; niſi ut finitum eſt.

100 Reſp. igitur eſt ex dictis q.1.ar.1. falſum eſſe, quod potentialitas neceſſaria ad infinitum ſyncatheg. ſit ad exiſtentiam realem, ita quod tota illa multitudo debeat eſſe in potentia ad exiſtere, vel partim in actu, partim in potentia, & per hoc diſtinguatur ab infinito cathegor. quia, & hoc poteſt eſſe in rebus merè potentialibus, & illud in rebus actualibus, ut diximus de partibus continui, potentialitas ergo, quæ conſtituit infinitum ſyncatheg. ut ſic, eſt indeterminatio illa accipiendi partem poſt partem, hic enim eſt modus proprius hujus infinitatis, ut docet Scot. 1.d.3.q.1. ad 3. undè infinitas ſyncathegor. per hoc explicatur, quod ejus partes non ſunt tot, quin plures, ratio verò infinitatis categor. eſt, quod ejus partes tot ſint, quod nequeant eſſe plures, cum ſint in maxima multitudine, undè abſtrahit ab illa indeterminatione; potentialitas etiam, quę infinitum ſyncatheg. diſtinguit à catheg. eſt capacitas illa, quam habet, ut poſſit adhuc augeri per majorem, & majorem acceſſum ad infinitatem actualem, quæ prorſus repugnat infinito cathegor. cum id ponatur intrinſecè infinitatem attingere. Undè ut ad alteram argumenti partem reſpondeamus, cum dicitur, multitudinem creaturarum in mente divina objectivè exiſtentium non poſse additionem ſuſcipere, & ideo non eſſe ſyncathegorem. infinitam, fatemur talem repugnare additionem, ſed talis repugnantia non oritur ex ratione intrinſeca talis multitudinis, ſed aliundè, quia nimirum creaturæ aliæ poſsibiles non ſunt, undè ſi aliqua entia impoſſibilia evaderent poſſibilia poſſet illi multitudini fieri additio, at ſi illa multitudo poneretur cathegorematicè infinita additio foret impoſſibilis ex utroque capite, ex intrinſeca ſcilicet ratione talis multitudinis, & ex impoſſibilitate ipſa aliorum entium.

Secundò obiicitur; tum quia res omnes poſſibiles, & cogitationes futuræ per totam æternitatem ita per cognitionem divinam omnes accipiuntur, ut non remaneant aliæ cognoſcendæ, ergo in eſſe cognito non poſsunt dici ſyncathegorematicè infinitæ. Conſeq. patet, quia ſicut in eſſendo res dicuntur ſyncathegorematicè infinitę, quia non tot exiſtunt, quin poſſint exiſtere plures, ita in cognoſci res dicentur ſyncathegorematicè infinitæ, quando non tot cognoſcuntur, quin plures cognoſci queant. Tum 2. quia hac ratione Scot. probatur 1.d.2.q.2. §. *Oſtenſo propoſito*, *&c.* Deum intelligere infinita in actu, nam quæcumque ſunt infinita in potentia, ita quod accipiendo alterum poſt alterum nullum poſſunt habere finem, illa omnia, ſi ſimul ſunt in actu, ſunt infinita in actu, ſed intelligibilia infinita in potentia reſpectu noſtri intellectus ſunt ſimul intellecta à Divino, ergo &c. Tum 3. infinitum cathegor. quia conſequitur rerum actualitatem, ſi ſit in eſſe, explicatur per non eſſe tot quin actu ſint plura, ſi in cognoſci, explicatur per non tot cognoſci quin plura actu cognoſcantur, ergo è contra, quia infinitum ſyncatheg. attenditur penes rerum potentialitatem, ſi ſit in eſſe, explicatur per non eſſe tot, quin poſſint eſſe plura, ſi in cognoſci, per non tot cognoſci quin plura cognoſci queant; illud demum explicatur per propoſitiones de ineſſe, hoc per propoſitiones de poſſibili, ergo ex eo quod Deus non tot cognoſcit, quin actu plura cognoſcat, deduci non poteſt, niſi quod infinita cognoſcat cathegorem. Tum denique de cogitationibus præſertim nullo modo videtur aſſeri poſse, quod ſint cathegor. infinitæ, quia cum attingatur ſcientia viſionis, quę terminatur ad rem ut exiſtentem à parte rei, & cum omnis propoſitio de futuro ſit vera ratione alicujus propoſitionis verę de pręſenti, cum tota collectio cogitationum ſit futura, planè ſicut aliquando verum erit dicere de præſenti, tota collectio cogitationum habet exiſtentiam realem, ita nunc erit verum dicere, quod habeat exiſtentiam objectivam, & ſic erit infinita cathegorematicè.

101 Reſpon. hæc omnia argumenta ſicut etiam præcedens poſſe retorqueri adamuſſim de diviſionibus continui, quare Adverſ. nihil unquam concludent, niſi etiam admittant diviſiones continui eſſe cathegorem. infinitas in intellectu divino, ita ut ſingulæ partes ſingulis in diviſionibus reſpondentes remaneant indiviſibiles, & quod ipſi ad hæc argumenta dicent confecta de diviſionibus continui nos quoque ſtatim dicemus de multitudine creaturarum in divina mente. Pro ſolutione igitur harum, & ſimilium rationum, valdè notandum eſt, quod docet Canon. lib. 2. Phyſ. q. 4. Tromb. qu. de præſcientia Dei, quod ſigna univerſalia, ut omnis, quilibet, poſſunt dupliciter teneri, collectivè, & diviſivè, & quod collectivè ſumpta non poſſunt in materia infiniti adhiberi ſine fallacia, quia collectio habet rationem finitionis, & ſupponit in rebus collectis determinationem, & complementum, quæ penitus infinito repugnant; diviſivè autem ſumpta poſſunt adhiberi, quia ſic ſupponunt pro aliqua finita multitudine, quo ſenſu dixit Philoſ. mundum ab æterno ponens, ante omne tempus fuiſſe tempus, & ante omnem diem fuiſſe diem, & ſenſus eſt, ante iſtud tempus fuiſſe tempus, ante iſtum diem fuiſſe diem, nam ſi ly *omne* ſumeretur collectivè, eſſet manifeſta implicantia, quia extra omne tempus non eſt tempus, hoc ſtante. Ad 1. neg. aſſumptum, quia ly *omne* ſumitur collectivè, verum tamen eſt in hoc ſenſu, quod diviſivè nulla poteſt ſignari multitudo, quæ Deo non ſit cognita, ſed quacumque aſſignata, remanet adhuc alia ſignanda Deo cognita, ut dicimus de Diviſionibus Continui. Ad 2. locus ille Scoti jam explicatus eſt ex Tromb. qu. 1. art. 1. & illa ratio, niſi benè intelligatur, poteſt retorqueri contra diviſiones continui; undè etiam ly *omnia* debet ſumi diviſivè, quo ſenſu non concludit, niſi infinitatem ſyncatheg. adhuc tamen ratio Scoti ſic explicata probat intentum ejus, ſc. infinitatem divini intellectus, quia intellectus intelligens infinitum in potentia, non ſecundùm modum ſuæ infinitatis, qui eſt accipiendo alterum poſt alterum, ſed totum ſimul, & ſemel percurrendo in infinitum, adhuc eſt infinitus, ut idem Scot. docet 1.d.3.q.2.H. ubi benè explicat, quomodo divinus intellectus infinitum intelligat, ut ratio allata debet intelligi juxta ſenſum, quem poſtea docet d.3.q.2. ad 3. neq; de mente Scoti in hac re ſolliciti eſſe debemus, quia variè locutus eſt, undè q.3. Prologi. Aa. dixit in mente divina intelligibilia non eſſe actu infinita, quem fruſtra Scotiſtæ quidam de ſpeciebus explicare conatur.

102 Ad 3. neg. aſſumptum ex dictis q. 1. ar. 1. utrumque enim infinitum poteſt explicari per propoſitiones de ineſse, & de impoſſibili; de ineſſe, ſi ſit in rebus actualibus de poſsibili, ſi ſit in poſsibilibus, nec per hoc diſtinguuntur infinitum cathegor. & ſyncathegor. ſed per hoc, quod de infinitis ſyncatheg. poteſt ſolùm dici, quod non ſunt tot quin adhuc ſint plura, & poſsint eſſe plura, quantum eſt ex ratione multitudinis, de infinitis verò cathegorematicis, quod ſunt tot, quod nequeunt eſse plura ex ratione ipſa multitudinis, & ſic in propoſito res Deo cognitæ ſunt ſolùm ſyncathegorematicè infinitæ, quia non ſunt tot res poſsibiles cognitæ, quin adhuc ſint plures, & poſsint etiam eſſe plures, quantum eſt ex ratione ipſa multitudinis, licèt aliundè id repugnet, ex impoſsibilitate, ſcilicet aliarum creaturarum. Ad 4. neg. aſſumptum, & parum refert, quod cogitationes cadant ſub ſcientia viſionis, & non ſimplicis intelligentiæ, nam nec ſcientia viſionis tribuit futuris coexiſtentiam quandam realem cum æternitate, ut putant Thomiſtæ contra quos diſputat Doct. 1.d.39.q.1. nec tribuit illis futuris, quæ pro tota æternitate debebunt exiſtere cum continua ſucceſsione, quòd de illis collectivè ſumptis aliquando ſit verum dicere, quot tota eorum collectio habeatur, alioquin eorum ſucceſsio non duraret per totam æternitatem, aut æternitas aliquando finem haberet; ſed tantùm diviſivè loquendo de hac, vel illa multitudine cogitationum futura; verum erit aliquando dicere, quòd eſt expleta, & elapſa, & ideò ſicut tota collectio erit ſyncategorematicè infinita per totam æternitatem in eſse reali, talis etiam eſt modo in eſse objectivo, quia à Deo cognoſcitur cum tota hac ſua potentialitate, quatenus eſſe poſſunt, & erunt plures, & plures cogitationes, nunquam tamen actu infinitæ.

DISPUTATIO UNDECIMA,

De Loco.

Quamvis Ariſt. 4. Phyſ. cui hæc diſp. reſpondet de ſolo corporum loco, quem circumſcriptivum appellant, tractationem habeat, & hæc ſolùm ſufficeret, ſi intra limites Philoſophiæ Ariſt. cui pro adæquato ſubjecto corpus naturale ſtatuimus, ſiſtere vellemus, quia tamen Philoſophiam etiam ſecundùm totum ambitum ſuum, quo ſenſu habet pro ſubjecto adæquato ſubſtantiam finitam naturalem, tradere decrevimus, hinc conſequenter agendum hic eſt nedum de loco corporum, ſed etiam ſubſtantiarum immaterialium, quia hæ quoque dicuntur eſſe in loco, & locum ſibi vendicant, ut ajunt, definitivum, & in hoc attributo eſſendi in loco cum rebus corporeis conveniunt abſtrahendo à circumſcriptivo, & definitivo, & ideò de loco corporum, & ſpirituum promiſcuè hic agemus. Neque enim audiendi ſunt Recentiores quidam, qui ut hanc noſtram methodum condemnent, diſtinctionem Philoſophiæ ſecundùm ſe conſideratæ, & prout fuit ab Ariſt. contexta, quam dedimus quæſt. procem. reiiciunt ut inutilem; ajuntque Angelos etiam, ut mobiles, ad Metaph. pertinere, non ad Phyſicam; tum quia abſtrahunt omninò à materia phyſica; tum quia Phyſica de rebus ſolùm materialibus agit, & in hoc ſecernitur à Metaph. Hæc enim omnia falſa ſunt: Metaphyſica ſiquidem de rebus immobilibus agit, ut docet Ariſt. 6. Met. tex. 3. & 2. Phyſ. 71. & 3. Phyſ. 8. ubi etiam per hoc phyſicam diſtinguit à Metaph. quod illa res mobiles conſiderat, hæc verò res prorſus immobiles, non autem quia una conſideret res materiales, & alia immateriales: imò removit Ariſt. ſubſtantias ſeparatas à phyſica conſideratione, non quia ſint immateriales, ſed quia eas poſuit penitus immobiles, & ideò res omnes corporeas phyſicæ conſiderationi demandavit, quia has omnes poſuit mobiles, & cum mobilitate convertibiles; Quando autem dici ſolet Phyſicum conſiderare res materiæ immerſas, & Metaphyſicum abſtractas; non utique hoc debet intelligi de materia phyſica, ideſt de materia partis tunc enim Cælum non foret phyſicæ conſiderationis, cum ſit corpus ſimplex phyſicam excludens compoſitionem in ſententia Philoſophi, ſed intelligi debet de materia, quæ ſecundùm locum mobilis eſt, de qua Ariſt. 8. Met. 12. quam habere dicuntur quæcumque motui poſſunt ſubiici, ſivè ſint materialia, ſivè immaterialia; quæ omnia fusè declarata ſunt præfata quæſt. procem.

QUÆSTIO PRIMA.

Quid ſit illud, quod dici ſolet locus, & cui conveniant munera loci.

Variæ ſolent eſſe loci acceptiones, nam quandoque ſumitur metaphoricè, quo ſenſu Philoſ. 3. de An. tex. 6. mentem appellavit locum formarum, ideſt ſpecierum intelligibilium, & Plato materiam primam locum formarum ſubſtantialium quandoque pro loco artificiali, quo ſenſu vas ut amphora dicitur locus aquæ, & quodlibet corpus, quod continet aliud per modum vaſis, quia nempè cum eo movetur, dicitur locus ejus, ut aqua locus navis. Hìc non loquimur de loco metaphoricè, ſed propriè dicto, qui ſcilicet ſit aliquid extrinſecum rei locatæ, & ab eo ſeparabile, neque de loco artificiali, ſed phyſico, qui nempè ita in ſe recipit, & continet locatum, ut non moveatur cum eo, ita enim loquitur de loco Philoſophus 4. Phyſ. & quia adhuc locus phyſicus duplex eſt, & proprius cujuſque corporis, & communis, quale eſt Cœlum reſpectu omnium inferiorum, ſermo eſt de proprio, non de communi, & etiam neque de proprio loqui intendimus, ut involvit qualitates conſervativas, vel deſtructivas rei locatæ, quo ſenſu dividitur in naturalem, & violentum, ſed de eo præcisè ſumpto, ut ab omni abſtrahit qualitate, & dici ſolet locus mathematicè ſumptus, ita enim etiam de loco diſputat Philoſ. 4. Phyſ. ut notat Doct. 2. diſt. 2. quæſt. 6. §. *Ad quæſt. &c.* & tandem quia adhuc locus Phyſicus ita ſumptus poteſt ſumi materialiter, & formaliter, ideſt vel pro ea re, quæ locus dicitur, vel pro ipſamet formalitate loci, quæ rem illam in ratione loci conſtituit; hìc non quærimus de loco pro formali, quia nec ipſe Philoſ. de loco loquitur in hoc ſenſu 4. Phyſ. dum contra antiquos diſputat, & in ſpatium ab eis pro loco poſitum acriter invehitur, aſſerens eſſe potius ſuperficiem corporis continentis, nulla enim inter eos de hoc erat controverſia, ut liquet ex tota illa diſputatione, omnes ſiquidem in hoc conveniebant, quòd formalitas loci conſiſtat in receptione, & continentia locati, ita conſtat ex tex. 30. ubi ſic habetur, *accipiamus autem de ipſo quæcumque videntur verè ſecundùm ſe illi ineſſe*, & primum omnium ait eſſe ſtatim ipſam continentiam, *cenſemus igitur, locum eſſe primum quidem, quod continet locatum;* Quo igitur ad hoc nullum erat prorſus diſſidium inter antiquos Philoſophos, & Ariſt. ſed ſolùm erat controverſia de re, cui talis continentia, & receptio conveniret, nam antiqui contendebant id eſſe intervallum inter latera corporis continentis incluſum, Ariſt. verò dicebat eſſe potiùs ipſam ſuperficiem concavam corporis continentis, quia corpus incluſum ab hac dicitur ambiri, & contineri, non autem à ſpatio, vel intervallo.

Ex quo conſequenter habemus, locum formaliter in reſpectu conſiſtere ad prædicamentum. Ubi ſpectante, illa ſiquidem continentia, qua dicitur locus continere locatum, non eſt niſi reſpectus continentis ad contentum, quod Ubi activum appellatur, & quidem locus formaliter, non videtur, quod formaliter intelligi poſſit ſine ordine ad locatum, ita docet Scot. quol. 11. per totum. Sed adhuc dubium eſt, an hæc continentia, in qua formalitas loci conſiſtit, poni debeat actualis, vel aptitudinalis ſufficiat, & non eſt dubium de loco actuali, vel potentiali de ratione enim loci actualis eſt continentia actualis, quia tunc actu locus eſt, cùm locatum eſt ab eo actu circumſcriptum, & locatum facit actu diſtare latera continentis, & pariter de ratione loci potentialis eſt continentia potentialis; ſed dubium eſt de loco abſolutè ſumpto. Averſa qu. 27. a. 1. ait, ad abſolutam loci denominationem ſufficere continentiam potentialem, capacitatem nempè, & aptitudinem ad continendum, nam abſolutè vacuum dicitur locus carens corpore per hoc ſolùm, quòd eſt capax corporis, & paſſim dicimus, rem tendere ad locum, ut ab eo contineatur, ergo continentia actualis non conſtituit rationem loci, ſed potius eam ſupponit, quæ priùs fuit ſententia Can. 4. Phyſ. q. 1. ar. 2. concl. 2. Sed verius eſt, ad rationem loci abſolutè conſtituendam requiri continentiam actualem, & ſolam potentialem non ſufficere, ut Scot. docet in 2. diſt. 2. quæſt. 6. ſub G. ubi hac ratione ait partem non eſſe in toto, ſicut locatum in loco, ex Ariſt. 4. Phyſ. at ſi potentialis ſufficeret pars in toto eſſet, ſicut locatum in loco, quia poteſt extrinſecè ambiri, & contineri à ſuperficie concava, per quam in toto continuatur cum alia comparte, quæ continuatio ex Ariſt. ibi 34. & 44. impedit, ne una pars contenta in alia ſit in ea, ut in loco, quia locus, & locatum non ſunt continua, ſed contigua. Tum quia baculus ex aqua extractus adhuc dici poſſet eſſe abſolutè in aqua, ut in loco, & in aqua locus ejus, quia poteſt eum recipere, & locare, & tandem Philoſ. locum abſolutè definiens planè eum definivit per continentiam actualem, non autem potentialem tex. 41. dum verò vacuum dicitur locus carens corpore, hoc intelligi debet materialiter, & per ampliationem, quatenus id, quod eſt locus, dum continet, eſt vacuum, dum non continet quo ſenſu dicitur Matth. 11. *Cæci vident, claudi ambulant*, ideſt qui erant ceci, & claudi; & particula carens corpore eſt particula diſtrahens à ratione loci, ſicut cùm cadaver dicimus animal mortuum. Et cùm dicimus, rem tendere in locum ſuum, ut ab eo contineatur, intelligitur de loco potentiali, & dicitur locus ejus, quatenus eſt receptivus illius.

3 De loco igitur pro materiali, cui nempè convenire debeat hoc munus recipiendi, & continendi corpora, tres extant celebres opiniones dimiſſis aliis minoris famæ. Prima tuetur ſpatium inter latera corporis continentis incluſum, & à corpore contento occupatum eſſe locum, quæ quidem ſententia licèt in eo ſenſu, quo à quibuſdam antiquis ab Ariſtot. relatis, & ſecutus eſt Philoſ. 4. Phyſic. defendebatur ponentibus ſpatium illud ens reale, & poſitivum, corpus nempè aliquod de genere ſubſtantiæ, aut de genere quantitatis, ab omnibus modò ferè reſpuatur (Maſio excepto, qui 4. Phyſic. capit. 4. ſect. 1. quæſt. 3. inquit, ſe libenter manibus, pedibuſque ligatis in hanc ſententiam abiturum, niſi ad oppoſitum auctoritas Ariſtot. & D. Thom. compelleret) quia præſertim naturaliter daretur corporum penetratio, ut arguit Philoſophus 4. Phyſicor. text. 8. vocando tamen ſpatium intervallum illud, vel inane, in quo modo intelligimus eſſe corpora realia, & quod in vaſe intelligeretur, ſi omne corpus ab eo extraheretur, in hoc ſenſu ſpatium accipiendo, non modò non reiicitur, ſed ab omnibus amplectitur Recentioribus, qui dicunt, Ariſtot. rejeciſſe opinionem de ſpatio in primo ſenſu, non autem in hoc ſecundo, & re vera rationes Philoſophi faciunt contra ſpatium illud dimenſionatum, ut notat Doct. quol. 11. articul. 2. addunt tamen, ne Ariſt. omninò contradicere videantur, locum poſſe, ac etiam debere ſumi pro ſuperficie corporis continentis, & in hoc ſenſu de ipſo locutum fuiſse Ariſtot. diſtinguunt alii de duplici loco, intrinſeco, qui dicitur occupari à locato, & extrinſeco, à quo locatum dicitur ambiri, & contineri, & ſpatium inquiunt eſſe locum intrinſecum, quia dimenſionem, quas imaginamur in eo, cum dimenſionibus realibus corporis locati compenetratas putamus, ſuperficiem verò appellant locum extrinſecum, quatenus ab ea locatum ambitur, & continetur ab extrinſeco, & de hoc inquiunt locutum eſse Ariſt. ita Averſa loc. cit. Moriſ. diſp. 5. Phyſ. q. 1. Amic. tr. 20. q. 3. dub. 2. nu. 16. Valleſ. contr. 23. & probabilem putant Tol. 4. Phyſ. q. 3. concl. 4. Conimbr. c. 5. q. 1. art. 2. Hur. verò diſp. 14. Phyſic. liberiùs abſque his thecnis ait, Ariſtot. ſententiam nullam præter ejus auctoritatem habere probationem.

Secunda ſententia eſt Ariſt. cum tota ejus ſchola, qui ingenuè abſolutè pronunciavit, non ſpatium inter latera corporis continentis incluſum, ſed potius latera ipſa, ſeu ſuperficiem corporis

continentis eſſe locum corporis in ea contenti, neque in ullo ſenſu admiſit opinionem de ſpatio, ſed omninò intendit, munus recipiendi, & continendi corpora nonniſi ſuperficiei concavæ corporum continentium convenire, quicquid juniores dicant, ut patet ex toto proceſſu 4. Phyſic.

Tertia ſententia, quę ortum habuit poſt Ariſtotel. tempora docet, locum conſiſtere in ſitu, quem habent corpora in univerſo, quatenus ſingula ſitum quemdam in mundo occupant, quem pręcipuè deſignare ſolemus per comparationem ad puncta fixa univerſi, quæ ſunt poli, & centrum mundi, ſub qua comparatione dicimus, rem eſſe hìc, aut ibi abſtrahendo à quacumque ſuperficie, quæ opinio tribui ſolet Damaſio, qui fuit Simplicii præceptor, & eidem Simmplicio, ac Aureol. in 2. diſtinction. 2. quæſtion. 3. & ſequuntur eam quotquot ex Thomiſtis rationem loci conſtituunt in relatione diſtantiæ a polis mundi, & à centro, hæc enim eſt poſitio, ſeu ſitus, de quo loquuntur auctores hujus tertiæ opinionis, qui dum ajunt, locum in tali poſitione conſiſtere, nedum de loco pro materiali, ſed etiam pro formali loqui videntur.

ARTICULUS PRIMUS.

Nec ſpatium, nec ſitus, quem habent corpora in univerſo, poſſunt habere rationem loci.

4 Dicendum eſt, rationem loci, nec ſpatio, quocumque modo explicetur, nec poſitioni, quam habent corpora in univerſo in ordine ad polos, & centrum mundi poſse convenire. Concl. eſt contra auctores 1. & 2. ſententiæ, & in primis quod ſpatium primo modo explicatum locus rerum dici non poſſit, ex eo manifeſtè patet, quia cùm ponatur corpus quoddam trinè dimenſionatum, non poſſent in eo cœtera collocari corpora ſine penetratione, quæ naturaliter repugnat, & de illius etiam corporis loco quærendum eſſet, cùm cuicumque corpori proprius ſit aſſignandus locus, & ſi ponatur corpus de genere quantitatis, accidens daretur ſine ſubjecto. Sed quod neque etiam ſecundo modo explicatum ſtatui poſſit locus rerum probatur, quia munera loci ſunt recipere rem locabilem, eam continere, & ab ea repleri, ſed hæc illi ſpatio convenire non poſſunt, quia hæc munera ſunt realia, & poſitiva, & ſpatium in eo ſenſu non eſt quid reale, & poſitivum, ſed purum nihil, ut fatentur hujus ſpatii fautores, eſt enim mera negatio repugnantiæ ad capienda corpora, quæ proindè ab ipſis appellatur, capedo quædam negativa, igitur munera illa exercere non poteſt, & idem erit dicere, rem eſſe in ſpatio, ac eſſe in nihilo, ſeu à nihilo contineri, & conſequenter nullibi eſſe, cum tamen quod eſt in alio, ut in loco ſemper alicubi eſſe dicatur.

Confirm. quia etiam ſi concedamus, Deum eſſe in ſpatiis imaginariis extra Cœlum, & terram in vacuo futuram, ſi Deus deſtrueret omnia corpora circa ipſam, non tamen concedimus eſſe in illis, ut in loco, velut alicubi; quia re vera non eſſent in alio, cui localiter præſentes forent, ſed tantum in ſe ipſis; & cum de facto dicimus, hoc corpus eſſe in hoc ſpatio, & non in illo, non eſt conſtructio tranſitiva, quaſi ly *in* inſinuet eſſe in alio, ſed intranſitiva, ut ſenſus ſit, corpus eſt ibi, ubi ſecluſo quocumque corpore foret vacuum, quod etiam fatetur Suar. in Met. diſp. 30. ſect. 7. & diſp. 51. ſect. 1. num. 24.

5 Reſp. Averſa ex Molina, & aliis, ſpatium non eſſe quodcumque nihil, ſed tale nihil, quod dicat illam non repugnantiam ad corpora capienda, & ſic res, quæ eſt in ſpatio, eſt quidem in nihilo reali, id eſt non in aliquo ente reali, eſt tamen realiter in hac inanitate, quæ ſuo modo apta eſt continere res locabiles, non enim res eſt in ſpatio quaſi objectivè, aut alio modo poſitivo, ſed coexiſtendo tali ſpatio de ſe inani, & ſimiliter res dicetur eſſe nullibi, hoc eſt, non in aliquo loco poſitivo, ſed verè eſt alicubi, hoc eſt in aliquo ſpatio, & eodem modo omnia illa munera recipiendi, & continendi res locabiles poterunt ſpatio applicari, imò propriè ſpatium eſt, illud, quod repleri dicitur corpore ſuperveniente, & ab eo occupari, non autem ſuperficies corporis ambientis.

Sed contra, quia licèt admittenda ſit hujuſmodi negatio tanquam realis, ubi nullum eſt corpus (quicquid dicat Ariag. diſp. 14. Phyſ. ſect. 3. ubi contendit ſpatium eſt purum ens rationis fictum ab intellectu) verè enim extra Cœlum datur negatio alterius Orbis cum non repugnantia, ut ibi ſit, nullo operante intellectu, ſicut dantur aliæ negationes reales, cæcitas, tenebra, &c. & res ſpirituales huic negationi coexiſtere valeant, res tamen corporeæ ei coexiſtere nequeunt, cùm enim inanitas illa, & vacuitas aliud non dicat, quam negationem corporis cum non repugnantia, ut ibi ſit, planè ſicut per poſitionem corporis dicitur inane repleri; ita etiam eo ipſo tollitur negatio corporis importata per illud, quia negatio non ſtat cum forma, quam negat. Confirm. quia ſpatium illud, quod modo dicitur repleri a corporibus interjectis inter Cœlum, & Terram, eſt omninò illud idem, quod inane daretur, ſi omnia iſta corpora deſtruerentur, ſed ſic eſt, quod inanitas, & vacuitas, quæ inter Cœlum, & Terram remaneret ablatis corporibus, non remaneret illis denuo interjectis, ergo pariter, & nunc nulla vacuitas datur, in qua ſint corpora, & nullum ſpatium, quod modò occupare dicantur, eſtò daretur, antequam producerentur. Demum ſpatium, & vacuum ſunt idem formaliter, & ſolum differunt ratione connotati, quod ſpatium non connotat terminos reales, ſed eſt negatio diffuſa ſine termino, undè ſpatium, quod eſt extra Cœlum, inane dicitur, non vacuum, vacuum verò connotat terminos reales, undè deſtructo aere hujus ſcholæ relictis parietibus, vanum, quod remaneret, diceretur vacuum, ſed vacuum formaliter eſt negatio corporis continenti cum non repugnantia, ut ibi ſit, quod ibi poſito tollitur talis negatio, ergo ſimiliter, & ſpatium.

6 Reſp. Amicus 4. Phyſicor. tract. 21. quæſt. 5. dub. 1. articul. 2. negationem conſtituentem ſpatium non eſſe per ſe, & propriè negationem corporis repletivi, ſed negationem repugnantiæ ad illud capiendum, quæ manent, etiam ſi prima tollatur per adventum corporis; cùm enim concipiatur, ut receptaculum, & capedo corporis, non debet tolli per adventum ejus, quia recipiens non deſtruitur per receptum, ſed potius perficitur; undè infrà ſubinfert, ſpatium differre à vacuo nedum ratione connotati, ſed etiam ratione formalis ſignificati, quia licèt utrumque formaliter negationem dicat, tamen vacuum per ſe, & formaliter dicit negationem corporis replentis, & ideò per ejus adventum tollitur, ſed ſpatium per ſe non dicit talem negationem, eſto per accidens interdum eam habeat annexam, ut erat ſpatium, in quo nunc mundus exiſtit, ante mundi productionem, & modò eſt extra Cœlum.

Sed contrà, oſtendimus, in corporis adventum tolli utramque negationem, negatio corporis cum non repugnantia ad corpus capiendum per ſpatium formaliter importata eſt negatio extra genus, ſeu extra ſubjectum, connotans proindè in termino talem non repugnantiam, & aptitudinem, quæ negatio repugnantiæ ex parte termini ſe tenens dicitur potentia objectiva, ſicut quando ſe tenet ex parte ſubjecti dicitur ſubjectiva, ſed potentia objectiva, in hoc differt a ſubjectiva, quod perit in adventu actus, & ſubjectiva permanet, ergo poſito corpore in ſpatio tollitur nedum negatio corporis, ſed etiam negatio non repugnantiæ ad ibi exiſtendum. Minor patet ex 9. Met. 7. Prob. major, quia eſtò talis negatio conconcipiatur a nobis ex parte ſpatii per modum receptaculi, & capedinis, re tamen vera aliud non eſt, quam poſſibilis objectiva corporis, ut ibi exiſtat, ſicut determinata capedo aliud realiter non eſt, quam tanti corporis poſſibilitas ad ibi exiſtendum, ita enim explicat ſpatium Scot. quol. 11. art. 2. F. & Suarez diſput. 51. ſect. 1. num. 12. & Hurt. diſp. 14. ſect. 2. §. 15. undè dicere, ſpatium extra mundum poſſe infinitos mundos recipere, aliud non eſt, quam poſſe infinitos mundos creari, ubi nunc nihil eſt. Quod autem ait Amic. vacuum, & ſpatium etiam in formali ſignificato differre, eſt contra omnium ſenſum, & contra rationem, omnes enim nullā aliam cognoſcunt differentiam inter ſpatium, quod modo extra Cœlum eſt, & illud, quod foret inter Cœlum, & terram deſtructis corporibus intermediis, niſi quia illud in infinitum protenditur, hoc non, ſed terminis clauditur, quæ differentia certè non eſt, niſi penes connotata.

7 Prob. etiam Concluſio quoad alteram partem, quòd ſcilicet ſitus, quem res obtinet in hoc univerſo in ordine ad polos, & centrum, dici nequeat locus; quia ut arguit Sampſon 4. Phyſicor. quæſt. 1. quieſcente aliqua columna in aere eodem numero per divinam potentiam poteſt totus mundus moveri versùs unam differentiam poſitionis v. g. versùs Antipodes, aut rarefieri, aut condenſari, quo caſu maneret columna loco immota, & tamen variaretur ordo illius, ſeu diſtantiam ad centrum, & polos. Nec ſufficit dicere, quod retineret columna eandem poſitionem ad puncta imaginaria; quia cùm hæc ſint prorſus ficta ab intellectu, non poteſt penes ea conſtitui locus verus, & realis corporum, & planè prorſus vanum eſt, & ridiculum, a punctis per imaginationem fixis ſumere verum ſitum corporum, & juxta illa metiri variam eorum diſtantiam, veram, & realem, quæ ſumi debet in ordine ad terminos verè fixos nec non immobiles.

Deindè contra, ſi totus Orbis moveretur à Deo per ſpatium imaginarium ſervata naturali diſpoſitione elementorum, & corporum, ut nunc jacent, tunc corpora inter Cęlum, & terram locum mutarent, & non poſitionem, nec recurrere juvat ad puncta imaginaria in ſpatio fixa, à quibus tunc mundus recederet, nam hunc recurſum eſse vanum veluti puncta illa, jam oſtendimus. Immò ſequeretur, Solem die 21. Martii, & 24. Septembris non moveri, nam cum ſtatis illis diebus ſit in Æquinoctio, ejus revolutio tunc temporis ſit ſub æquatore, & ideò cum eo tempore ſemper æqualiter diſtet a centro, & polis mundi, aut mutabit locum non mutata poſitione, aut prorſus non movebitur. Nec ſatisfacit dicere, quòd licèt eandem ſervet diſtantiam à centro, & polis, non tamen a punctis Orientis, & Occidentis, quia magis recedit ab uno, & accedit ad aliud. Non ſatisfacit, quia ſic recurritur rurſus ad puncta imaginaria fixa, quia talia à parte rei non dantur in Oriente, & Occidente.

Denique poſitioni non conveniunt munera, & attributa loci, quia locus eſt rei locatæ extrinſecus, & in locante, poſitio eſt in re locata; locus continet locatum, illud recipit, & ei eſt æqualis, non ſic poſitio; locus eſt terminus motus localis ſaltem extrinſecus 4. Phyſ. 30. & 32. non autem poſitio, quia hæc diſtantia à polis, & centro eſt relatio intrinſecùs adveniens, ad quam non eſt motus 5. Phyſ. 9. ſtatim enim inſurgit poſitis extremis, ergo locus in tali poſitione conſiſtere nequit.

8 In oppoſitum objiciunt 1. oſtendendo, ſpatium non eſse quid omnino fictum, ſicut chimera, ideoque non magis dici poſse res eſse in ſpatio quam eſſe in chimera, ut arguebat Vaſq. 1. p. diſ. 29. c. 3. licèt enim ſecundùm rationem poſitivam, qua à nobis apprehendi ſolet, ſit quid fictum, quatenus negationem corporis in ſpatio cum non repugnantia, ut ibi ſit, concipimus ad modum rei poſitivæ extenſæ, & in ea ad ſimilitudinem corporis realis deſignamus ſuperficies, & lineas, quæ correſpondeant ſuperficiebus realibus interioribus, & exterioribus corporum realium, qua ratione conſuevit etiam appellari ſpatium imaginarium; attamen ſecundùm rationem negativam, quam in ſe habet, præciſo omni opere intellectus, omninò admitti debet, ſicut aliæ negationes reales; de facto enim tale ſpatium eſt extra Cœlum de ſe inane, eſt etiam in hoc mundo, licèt plenum, ubi enim nunc eſt corpus palmare, ibi etiam neceſſariò admitti debet tantundem ſpatii correſpondens; nam ſi talis commenſuratio inter ſpatium, & corpora in eo recepta non foret, dicere poſſemus, totum Oceanum intra nucem recipi poſſe, ſed non exigit ſpatium reale, & poſitivum, alioquin daretur penetratio corporum naturaliter, ergo exigit ſpatium reale negativum, ita arguit Averſa cit.

Confirm. nam omnia incompoſſibilia habent incompoſſibilitatem reſpectu tertii, ut patet de contrariis reſpectu ejuſdem ſubjecti, ſed duæ quantitates habent incompoſſibilitatem ſimul exiſtendi; ergo eam habent reſpectu tertii, ſed hoc non poteſt eſſe, niſi ſpatium, quia reſpectu ſuperficiei corporis continentis non repugnant ſimul eſſe ob indiviſibilitatem, & ablata tali ſuperficie adhuc remanet incompoſſibilitas, ergo &c. Demum ſpatium hoc negativum neceſſarium eſt ad motum localem, ergo neceſſariò admitti debet, ubi corpora ſunt, ut eorum fiat tranſlatio localis; Prob. aſſumptum ex Scot. tum in 2. d. 2. qu. 6. F. ubi ait, ſolùm inter illa duo Ubi poſſe fieri motum localem, inter quæ, & ſpatium interceptum; tum qu. 9. propè finem, ubi docet ſucceſſionem eſſentialem motus provenire ex hoc ſpatio.

9 Reſp. concedendo ſpatium reale negativum, ubi corpora non ſunt, ſcilicet extra Cœlum, non tamen in hoc univerſo, ubi modò ſunt corpora; quia ſpatium reale negativum formaliſſimè tollitur per poſitionem ſpatii realis poſitivi, ut tenebra per lucem, non poſſumus autem dicere, Deum hunc produxiſſe mundum intra ſpatium nucis, quia antequam corpus alicubi producatur, vel adducatur, ibi præcedere intelligimus ſpatium reale negativum corpori locabili commenſuratum, quod ſtatim tollitur, ac ibi corpus ponitur; Verum tamen eſt etiam poſito corpore in aliquo determinato ſpatio, nos concipere ſpatium illud adhuc remanere deſignando etiam in ipſo lineas, & ſuperficies, quæ correſpondeant dimenſionibus corporis locati, ſed hæc omnia fiunt per fictionem intellectus, undè, & tale ſpatium cum corporibus conceptum rectà ratione dicitur imaginarium. Ad confirm. negari poteſt major, quia præter repugnantiam duorum in tertiò poteſt etiam dari repugnantiam duorum ad invicem, ſic duę ſpecies ultimæ invicem dicuntur incompoſſibiles, non ſolùm quia coire nequeunt in unam tertiam ſpeciem, ſed etiam quia una in aliam tranſire nequit, poſſet etiam negari ſubillata minor, dicuntur enim duæ quantitates modò incompoſſibiles ſimul, quia ambæ recipi nequeunt intra concavum ſuperficiei ejuſdem, cujus indiviſibilitas ſolùm facit, ut ſuperficies convexa corporis locati ſit ſecum ſimul compenetrata, non autem ut etiam duo corpora poſſint ad invicem compenetrari in ipſa incluſa, & ablata tali ſuperficie concava adhuc remanebit extremitas corporis ambientis eo modo, quo explicant negantes in continuo indiviſibilia, & reſpectu ambitus illius adhuc attendi deberet incompoſſibilitas duorum corporum ſimul. Ad ultimum neg. aſſumptum, & quando Scot. ait, ad motum localem neceſſarium eſſe ſpatium interceptum, intelligit de ſpatio reali, & poſitivo, quod conſtituitur ex corporibus interjectis inter terminos motus; idque clariſſimè docet q. 9. Bb. ubi ait, ex diviſibilitate, & tantitate ſpatii pleni modo deſumi ſucceſſionem eſſentialem motus, accidentalem verò ex conditione accidentali ejuſdem ſpatii pleni, ſubtilitate nempè, vel denſitate, quare ſicut in vacuo ſumeretur ſucceſſio eſſentialis motus ex diſtantia terminorum privativa, & tantus motus diceretur ex tantitate corporis inter illos terminos poſſibilis, ſic modo in pleno ſumitur ſucceſſio eſſentialis ex diſtantia poſitiva, & tantitas motus ex tantitate corporis de facto inter illos terminos interjecti.

10 Secundò ex tranſlatione corporum ſuccedentium in eundem locum colligimus locum, ſed corpora ſuccedunt in idem ſpatium, nam ubi nunc eſt homo, poſtea erit aer, ergo verè datur ſpatium negativum habens rationem loci. Deindè locus dicitur illud, quod repletur à corpore, & in quo quamdiu corpus manet, dicitur eſſe in eodem loco, & quo mutatur dicitur locum permutare, ſed hęc omnia ſpatio conveniunt. Denique ſi Deus deſtrueret corpora omnia inter Cœlum, & nos adhuc verè eſſemus in loco, & motus in vacuo factus diceretur localis, nonniſi quia partem repleremus illius magni ſpatii, & per motum partem unam ſpatii amitteremus, aliam acquirendo, nec alia ratione modò Cœlum eſt in loco, & localiter movetur.

Reſp. corpora non ſuccedere in idem ſpatium, quia adveniente corpore, ſpatium tollitur, ſed in idem concavum corporis ambientis, & ratione illius hoc corpus dicitur eſſe ibi, ubi erat aliud, & id, quod propriè repleri dicitur, eſt idem concavum, cum nimirum nihil inane intra ipſum relinquitur. Hinc ad 2. neg. aſſumptum, ſpatium enim propriè repleri non poteſt, quia nihil eſt, & in adventu corporis deſinit eſſe; undè etiam falſum eſt, corpus tamdiu manere in eodem loco, quamdiu manet in eodem ſpatio, quia falſum eſt, corpus manere cum ſpatio. Ad 3. in tali caſu realiter, & phyſicè nuſquam eſſemus localiter, ſed tantum in loco imaginario, quod etiam non eſſet ſpatium, quia hoc cum corpore incompoſſibile eſt, ſed ſuperficies imaginaria nos ambiens eſſemus tamen realiter, abſolutè, & entitativè, ut Scot. docet de Angelo 2. d. 2. q. 6. I. & materia prima d. 2. qu. 2. D. ſi extra univerſum ponerentur, qua autem ratione motus in vacuo factus diceretur localis, & realis, & qua ratione Cœlum ſit in loco, & localiter moveri dicatur, inferius oſtendemus.

Tertio huic ſpatio conveniunt proprietates omnes, quæ loco tribui ſolent ex communi omnium conceptu, hoc enim propriè continet, & recipit in ſe locatum, ſeparatur à locato, remanet enim abeunte locato, eſt etiam illi æquale, & ſecundum omnem dimenſionem commenſuratum, & eſt penitus immobile. Deindè locus, & vacuum idem ſunt, ſolumque differunt, quod locus continet corpus, non vacuum, & Ariſt. ipſe vacuum appellavit locum, ſed vacuum omnes concipiunt eſſe intervallum illud ſine corpore; ergo hoc erit locus. Tandem ſi res corporeæ, & incorporeæ univocantur in ratione eſſendi in loco, id eſſe nequit, niſi ponendo ſpatium locum communem omnium, ſuperficies enim eſt locus omninò ineptus rerum ſpiritualium, tametſi foret aptus corporalium, neque ullo modo negari poteſt Angelos coexiſtere ſpatio, etiamſi de corporibus negaretur, quia ſpatium, & vacuum non repletur niſi per corpus, ut Scot. docet quol. 11. & 2. d. 2. q. 6.

11 Reſp. ſpatium tolli per poſitionem corporis, ut ſæpè dictum eſt, ideoque circa corpus exercere non poſſe munera loci enumerata, quòd ſi cum corpore permaneret, & adhuc illa obire non poſſet, cùm ſint poſitiva, & modo exerceantur poſitivo, non reciperet, & contineret corpus, quia cùm nihil ſit, non dicitur propriè res in nihilo recipi, & vinum dicimus in vaſe recipi, & à lateribus ejus contineri, non autem in ſpatio vaſis, hoc enim potius concipitur etiam cum vino inter latera vaſis contineri, non eſſet penitus immobile cum corpore locato, quando enim vas movetur, etiam ſpatium inter ejus latera cogitatum moveri concipimus, & quando etiam dicatur immobile, hoc tamen non erit poſitivè, ſicut loco convenire debet, ut dicemus qu. ſeq. nec eſſet locato verè commenſuratum, quia in tantum illi dicitur commenſurari, in quantùm in eo ad inſtar corporis realis deſignamus dimenſiones locati dimenſionibus correſpondentes, undè hujuſmodi æqualitas, & commenſuratio merè fictitia eſt. Ad 2. locus, & vacuum ſunt idem quia locus eſt ſuperficies apta continere, quæ ſi nihil continet, dicitur vacuum, undè etſi extra Cœlum ſit ſpatium, non tamen dicitur vacuum, ſed inane, imò argumentum retorqueri poteſt, quod ſicut vacuum per corporis poſitionem tollitur, ita & intervallum illud, quapropter non poterit dici locus corporum. Ad 3. poſsunt Angeli, & corpora univocari in ratione eſſendi in loco, etiamſi ſuperficies ſola pro loco ſtatuatur, quamvis enim nequeat Angelicam ſubſtantiam circumſcriptivè continere, poteſt tamen definitivè, ut uberiùs infra, & quamvis Angeli coexiſtant ſpatio, & etiam in ſpatio eſſe dicantur, quia hoc non tollitur, niſi per corpus, non tamen dicuntur eſse in eo, ut in loco, quia eſſe in loco eſt modus eſsendi realis, & poſitivus; habitudo enim rei ad locum eſt, ut ad aliquid à re locata diverſum 4. Phyſ. tex. 3. & 26. & quando dicimus rem eſſe in loco, eſt conſtructio tranſitiva, ſed dum dicimus eſſe in ſpatio, eſt intranſitiva, quia non ſignificat eſſe in alio, ſed eſſe in ſeipſa abſolutè, vel ad ſummum eſse ibi, ubi ſecluſo corpore concipimus eſſe vacuum.

12 Quartò obiicit Aureol. referente Canon. 4. Phyſ. q. 1. probans, locum in præfato ſitu conſiſtere, quia per ſolam comparationem ad centrum, & polos res dicitur eſse hìc, aut ibi, quę ſunt adverbia localia, ideſt à loco deſumpta, ita ut ſi varietur continens, & quodvis aliud, maneat autem eadem poſitio in ordine ad univerſum, ſemper res erit in eodem loco, ut patet de turri flante vento, hac enim ratione dicitur eſse in eodem loco, quia ſemper retinet eandem diſtantiam ad polos, & centrum, ut etiam fatetur Scot. cit. in 2. F. è contra verò maneat idem continens; ſi variatur poſitio, dicitur variari locus, ut aqua in fluvio ſimul cum cymba dilabens, eamque circumdans, & ſi eadem ſit, & perſeveret, cymba tamen dicitur continuo variare locum, quia variat diſtantiam ad res in univerſo. Accedit, quòd ſurſum, & deorſum alięque loci differentiæ poſitioni conveniunt, imò per poſitionem conveniunt loco, locus enim ille dicitur ſurſum, qui Cęlo appropinquat, & ille deorſum, qui centro, at illa ſunt eadem eſsentialiter, quæ habent eaſdem differentias, ergo, &c.

Reſp. quia modo centrum, & poli ſtatuuntur immobiles, ideò ex comparatione ad ea rem dicimus eſse hìc, vel ibi, & in hoc ſenſu loquitur Doct. cit. hoc tamen non eſt per ſe, ſed omninò per accidens, quia caſu, quo Deus Cęlum impelleret versùs unam partem terra immota, adhuc turris, & urbes eſſent in eodem loco, ut nunc, & tamen non retinerent eandem diſtantiam à polis, & eundem ſitum in univerſo; & è contra, ſi cum flumine, & cymba totus etiam decurret Orbis, ita quod eandem ſemper cymba ſervaret diſtantiam ad res circumſtantes, & totum univerſum, adhuc diceretur localiter moveri, ex eo autem, quod merè accidit, non debemus attendere formales rerum rationes. Hinc ad 2. dicimus, differentias illas ſurſum, & deorſum merè accidere loco, quia ſi Deus deſtrueret centrum, & Cœlum, & columna maneret eodem aere circundata, verè diceretur eſse in loco, & concavum aeris illius eſset propriè locus, nec tamen foret ſurſum, aut deorſum, quia ex hypotheſi non eſset nec Cœlum, nec centrum, penesque locus dicitur ſurſum, vel deorſum.